

ЛІТАРАТУРА І МАСТАЦТВА

ОРГАН СЯЮЗА СОВЕЦКІХ ПІСЬМЕНІКАў БЕЛАРУСІ І КІРАўНІЦТВА ПА СПРАВАХ МАСТАЦТВА ПРЫ СОВЕЦЕ МІНІСТРАў БССР

№ 29 (579)

Серада, 28 жніўня 1946 года.

Цана 50 кап.

РАЗГАРНУЦЬ КРЫТКУ І САМАКРЫТКУ

У газеце «Культура і жыццё» апублікавана пастанова ЦК ВКП(б) «Аб часопісах «Звязда» і «Ленінград». Гэта пастанова — дакумент найвялікшай палітычнай значнасці. Ён указвае, што на старонках часопісаў «Звязда» і «Ленінград» сталі друкаваць пошмы і паслэпнікія творы Зошчанкі і пустыя апалітычныя вершы Ахматава, а таксама творы, прасякнутыя духам нізкапаклонства ў адносінах да ўсяго замежнага. Гэта магло здарыцца толькі таму, — указвае ЦК ВКП(б), — што кіруючыя работнікі часопісаў «забыліся на тое палажэнне ленынізму, што нашы часопісы — ці з'яўляюцца яны навуковымі, або мастацкімі, не могуць быць апалітычнымі. Яны забыліся, што нашы часопісы з'яўляюцца магутным сродкам Савецкай дзяржавы ў справе выхавання савецкіх людзей і ў асабліваці моладзі і таму павінны кіравацца тым, што складае жыццёвую аснову савецкага ладу, — яго палітыку».

Высокая ідэйнасць, грамадзянскі пафос павінны прасякаць творы савецкага мастацтва. У гэтым сэнсе пастанова ЦК ВКП(б) з'яўляецца праграмай дзейнасці для ўсяго нашага савецкага мастацтва.

Савецкае мастацтва, і ў тым ліку і беларускае савецкае мастацтва, мае буйнейшыя хібы ідэйнага характару. І толькі сумленна і прама крытыка гэтых хібаў дапаможа ідэйнаму і мастацкаму росту работнікаў нашай літаратуры, тэатра, вывучэнчага мастацтва, музыкі, кіно.

Беларуская савецкая літаратура, музыка, вывучэнчае мастацтва, тэатры ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны і пасля яе заканчэння ўнеслі немалы ўклад у нашу сацыялістычную культуру. Яны садзейнічалі разгону ворага на франтах, яны дапамагалі савецкаму народу ў аднаўленні народнай гаспадаркі. Выявіліся новыя таленты. Створаны рад твораў, якія ўвайшлі ў дасягненні мастацтва Савецкага Саюза.

Аднак наша камуністычная партыя і вялікі Сталін патрабуюць узнясці ідэйна-мастацкага ўзроўню нашага мастацтва, зрабіць яго яшчэ больш гострай зброяй у барацьбе за камунізм.

Змаганне за самазаспакоенасцю, бездзейнасцю ў літаратуры і мастацтве, з нізкапаклонствам перад буржуазнай культурай, гнілой творчасцю «мастацтва для мастацтва», — з'яўляецца перахваровай і надзвычайнай задачай работнікаў літаратуры і мастацтва.

У творах асобных беларускіх пісьменнікаў адчуваюцца матывы самазаспакоенасці, ёсць залішняе і крыху аднабаковае захваленне гістарычнай тэматыкай: Вялікай Айчыннай вайны часамі паказваецца паверхова, а беларускі народ іншы раз выводзіцца на як народ-змагар, а галоўным чынам, як народ-пакутнік.

Нямала літаратурнага браку выпускаецца на кніжны рынак. Прыкладам можа служыць «Альманах рускай секцыі Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі № 2». У партфелі нашых тэатраў няма ні адной новай п'есы беларускага аўтара на сучасную тэму; не пішуцца новыя творы, якія б садзейнічалі ідэйна-палітычнаму выхаванню працоўных заходніх абласцей БССР, уз'яўняных з сваімі ўсходнімі братамі ўсяго 7 годў таму назад; на тэму аднаўлення нашымі пісьменнікамі створана ўсяго дзве творы.

Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР не перабудавала сваю работу ў адпаведнасці з патрабаваннямі партыі і ўрада.

З матэрыялаў, якія мы сёння друкуем у газеце, відаць, што асаблівую бяздзейнасць праяўляе Кіраўніцтва па справах мастацтва ў разгортванні музычнай культуры ў БССР.

Кансерваторыя і другія музычныя ўстановы ў Мінску не маюць пашырання; яны чалам не ўкамплектаваны высокакваліфікаванымі кадрамі выкладчыкаў, Філармонія мала робіць для папулярнасці беларускай музыкі, а эстрада часта дае мінчанам

халтурныя канцэрты. Але ўсё гэта мала турбуе Кіраўніцтва па справах мастацтва і яго музычны аддзел. Кіраўнік музычнага аддзела тав. Д. Лукас, наогул, знаходзіцца ў безумным адпачынку і таму не можа што-небудзь зрабіць для наладжвання работ музычных устаноў.

Слаба працуе і Саюз кампазітараў Беларусі. Буйнейшыя памылкі ёсць у рэпертуары беларускіх тэатраў.

Лепшыя сталічныя тэатры імя Янкі Купалы пачынае тэатральны сезон 1946—47 г.г. не маючы ў сваім рэпертуары ні аднаго новага, сапраўднага мастацкага, твора аб сучаснасці. Па-ранейшаму гледаць будуць карміць «Машанькамі», «Жыццё вучыць» і іншымі да гэтых падобнымі антымастацкімі творамі. Праўда, тэатр яшчэ збіраецца ўдасціць нашу грамадзянскую пастаноўку п'есы «Ен прыйшоў» Д. Простага. Але кіруючыя на працягу, які адбыўся на канферэнцыі прафсаюза работнікаў мастацтва некалькіх месяцаў таму назад, гэта пастаноўка толькі павялічыла лік антымастацкіх твораў у тэатры імя Янкі Купалы. Таму лепш было-б, каб гэты спектакль зусім не паказвалі гледачу.

У чым прычына гэтых няўдач тэатра імя Янкі Купалы? Прычына гэта састаіць у слабай рабоце мастацкага кіраўніка тэатра тав. Г. П. Глебава, у беспринцыпнасці і бяздзейнасці дырэктара тэатра тав. Алер. Тав. Глебаў вельмі таленавіты актор, але ў яго нехапае арганізатарскага таленту, каб павесці тэатр па правільнаму мастацкаму творчому шляху, ён не можа трымаць курс на патрэбны тэатру рэпертуар. Не дапамагае яму ў гэтым і галоўны рэжысёр тав. Л. Літвінаў. Рэжысура часта з групавых пазіцый падыходзіць да выбара п'ес і такім чынам іярэдка спыняе сваю ўвагу на антымастацкіх творах.

Дырэктар тэатра тав. Алер не можа садзейнічаць правільнаму правядзенню рэпертуарнай ліній, а іярэдка і сама ўдзельнічае ў групавых камбінацыях, якія творацца ў тэатры. Не шмат лепш справа з рэпертуарам і ў другіх тэатрах. Рускі дзяржаўны драматычны тэатр, побач з каштоўнымі рэчамі, часам проста калекцыяніруе ідэйна і мастацка пустыя рэчы. «Вясельне падарожжа», «Самалёт спазніцца на суткі», «Факір на час» — вось няпоўны пералік гэтых твораў.

І ў Віцебскім дзяржаўным драматычным тэатры пастаўлена німаля бездапаможных рэчэй («Маё кафа», «Вясельне падарожжа», «Начное радзе», «Факір на час»).

Кіраўніцтва па справах мастацтва спакоейна наглядзе гэтую нявартую рэпертуарную лінію тэатраў. Начальнік тэатральнага аддзела Кіраўніцтва тав. Няфэд сам прымае спектаклі і сам іх уступае ў прэсе. Прычым, такі тэатр, як Бабруйскі абласны, які мае патрэбу ў крытыцы і дапамозе, без усякага паказання на хібы ўсхваляецца і да ідэі. Неумішанне Кіраўніцтва па справах мастацтва ў работу кампазітараў, тэатраў, мастакоў выявілася і ў такім ганебным факце, што на выстаўцы вывучэнчага мастацтва БССР, нядаўна адкрытай, не было выстаўлена амаль ніводнага твора на тэму аднаўлення народнай гаспадаркі БССР.

Усе гэтыя буйнейшыя хібы ў літаратурным, тэатральным, музычным і мастацкім жыцці нашай рэспублікі павінны быць перажыты. Для гэтага трэба смалей разгортваць крытыку і самакрытыку, не спыняючы на дасягнутым, а рухаючыся даперад. Перад нашым мастацтвам стаяць велізарныя задачы ідэйнага выхавання савецкіх людзей у духу камунізму. У работнікаў нашага мастацтва не можа быць іншага інтарэсу «сакрама інтарэсу» народа, інтарэсу дзяржавы (З пастановы ЦК ВКП(б)). Іх задача «састаіць у тым, каб дапамагчы дзяржаве правільна выхаваць моладзь, адкажыць на яе запатрабаванні, выхаваць новае пакаленне будзёўнікаў, якія б верылі ў сваю справу, не баяліся перашкод, гатова былі перамагчы ўсялякія перашкоды» (З пастановы ЦК ВКП(б)).

Зборнік апавяданняў Міхаса Клімковіча

Дзяржаўнае выдавецтва Беларусі выдала зборнік апавяданняў М. Клімковіча — «Лясное возера». У зборніку змешчаны: вяршы «Лясное возера», апавяданні «Маль-

вініна доля», «Настаўнік», «На хутары», «У хамуце», «Мікітавы боты» і «Тры хаты». Тыраж кнігі 10.000 экзэмпляраў.

Ровенскі тэатр у Пінску

У Пінск на гастролі прыехаў Ровенскі ўкраінскі абласны музычна-драматычны тэатр.

Ён паказаў пінскаму гледачу спектаклі «Вяселле ў Малінаўцы» (муз. Б. Аляксандрава, тэкст Юхвіда), «Маруся Багусяўка» М. Старицкага, «Прыязджайце ў Званко-

вае» А. Карнейчука, «Назар Стадоля» Т. Шаўчэнка, «Дай срэчку волю» — грапіш у явялоў» Крапіўніцкага, «Бесталанная» Табялявіча, «Наталка-Палтаўка» І. Катляроўскага і «Шалымка-дзяшчык» Квітка Аснаўлянска.

Тэатр лялек

Спектакль «Аб тым, чаму ў слоніка доўгі нос» — першая работа Гродзенскага самадзейнага тэатра лялек, які арганізаваны пры Абласным ДOME народнай творчасці. Для ўсіх стваральнікаў спектакля (за выключэннем мастацкага кіраўніка і рэжысёра Ю. Антонава, які раней працаваў у тэатры

лялек) індэспіроўка чароўнай казкі Кіплінга — першая спроба вялікай і патрэбнай справы. Спектакль карыстаецца вялікім поспехам. Гэтым поспеху спрыяюць удуючыя дэкарацыі мастака Н. Казлоўскага і ўдалае музыкальнае суправаджэнне Ю. Антонава.

Мастацкімі творамі служыць народу

(НА СХОДЗЕ ПІСЬМЕНІКАў)

Сёння адбыўся сход пісьменнікаў Беларусі, прысвечаны абмеркаванню пастановы ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звязда» і «Ленінград».

Уступнае слова зрабіў старшыня Праўлення Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі Міхась Лынькоў. Ён адзначыў, што пастанова ЦК ВКП(б) аб часопісах «Звязда» і «Ленінград» з'яўляецца для літаратуры праграмным дакументам. Закончылася Айчынная вайна. Савецкі народ атрымаў перамогу над ворагам і цяпер уступіў у перыяд аднаўлення і далейшага развіцця народнай гаспадаркі і культуры. У такі час, калі народ прыкладае ўсе намаганні для выканання плана чацвёртай сталінскай пяцігодкі, партыя большавікоў заклікае нас ёліай мастацкага слова дапамагчы народу ў яго вялікай стваральнай працы, у выхаванні адданых будаўнікоў камуністычнага грамадства. Кожны пісьменнік павінен мабілізаваць усе свае творчыя магчымасці, каб напісаць такія творы, якія б выхоўвалі лепшую якасць савецкага чалавека, якасці, якія дазволілі нам атрымаць перамогу, якасці, якія дазваляць цяпер паспяхова аднаўляць жыццё.

Нашы праіаікі і паэты за час вайны напісалі многа добрых твораў. Але ў нашай літаратуры маюцца і істотныя недахопы. Яны заключаюцца ў тым, што ў нас вельмі мала твораў з глыбокім паказам жыцця, твораў на тэму аднаўлення, адсутнічае прыныповае крытыка.

На апошнім Пленуме Саюза савецкіх пісьменнікаў была першая спроба сур'ёзна крытыкаваць недахопы асобных твораў. Але пасля гэтага крытыка і самакрытыка не знайшла належнай увагі.

Пісьменніцкая арганізацыя павінна перабудаваць сваю работу з такім разлікам, каб садзейнічаць далейшаму творчому развіццю паэтаў, праіаікаў і драматургаў, садзейнічаць напісанню высокамастацкіх твораў на надзённым тэмы, твораў, якія дапамогуць партыі і народу ў аднаўленні гаспадаркі, будуць садзейнічаць далейшаму развіццю нашай культуры. У адпаведнасці з гэтым трэба таксама перабудаваць і работу ўсіх нашых літаратурных выданняў.

Аб вялікім значэнні для кожнага пісьменніка пастановы ЦК ВКП(б) ад 14 жніўня 1946 г. гаварыў у сваім выступленні Міхась Клімковіч. Ён адзначыў, што камуністычная партыя указвае гэтай пастановай шляхі далейшага развіцця савецкай літаратуры, якая павінна аддаваць службу свайму народу, сваёй дзяржаве, выхоўваючы чытача ў духу камуністычнай свядомасці. Пастанова ЦК ВКП(б) своечасова выкрыла недахопы, якія маюцца ў нашай літаратуры і намяціла для работы пісьменнікаў правільны шлях.

За апошні час з друку вышла шмат новых твораў, якія па-сапраўднаму не ацненны. Пра мастацкую якасць некаторых з іх выказваліся супярэчлівыя думкі. Трэба, каб Праўленне Саюза савецкіх пісьменнікаў шырока разгарнула творчую работу секцый, каб кожны новы твор быў абмеркаваны на адпаведнай секцыі.

Міхась Клімковіч ставіць пытанне: ці ёсць у беларускай літаратуры творы, якія б няправільна паказвалі нашу жыццё? — і ззначае, што пры разглядзе падрыхтаванага да друку матэрыяла прыходзілася некаторыя творы з-за іх мастацкай няпоўнацэннасці і неглыбокага паказу жыцця здымаць са зборнікаў. Так адарылася з творами Б. Макарава, які былі ўключаны ў альманах «Отчизна».

М. Клімковіч выказаў думку аб скліканні чарговага пленума Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі.

На разглядзе матэрыялаў, надрукаваных у новагоднім нумары часопіса «Вожык», спыніла ўвагу пісьменніка Эдзі Агнядзета. Яна адзначыла, што такія творы гэтага нумара часопіса, як «Сон пад нова год», «Сямейнае шчасце», «Як памру, дык не давайце» няправільна паказваюць быт савецкіх людзей. «Вожык» павінен быць часопісам, які разумна б'іваў-бы ўсе адмоўныя правы нашага жыцця.

— На апошнім годзе вайны, — сказаў у сваім выступленні Максім Лужанін, — у літаратуры, апрача тэмы наступу і перамогі над ворагам, пачалі з'яўляцца творы, у якіх нашы пісьменнікі рабілі погляды ў будучае. Але гэтая плынь у беларускай літаратуры не знайшла патрэбнага развіцця. Далей звароту салдата дадому літаратуры ў паказе жыцця не пайшлі. Нашы моладзь засувалава аб любым герою эпохі. Савецкі лад выхаваў такіх герояў, як Гастэла, Зоя Касмадзямянская, Даватар, але яны засталіся па-за ўвагай беларускай літаратуры. Апрача нарысаў, вершаў нічога больш буйнага мы не маем.

— Пастанова ЦК ВКП(б) ад 14 жніўня дае напрамак далейшага развіцця нашай літаратуры, — сказаў у сваім выступленні Ц. Крысько. Ён адзначыў, што беларуская літаратура і асабліва паэзія вызначаюцца сваёй ідэйнай накіраванасцю. Але пасля «Сцяга брыгады» А. Куляшова ў нас не з'явілася такога выдатнага па сваёй мастацкай сіле твора, які-б даў шырокую карціну аднаўленчай работы нашага народа. Вялікай перашкодай для беларускай літаратуры з'яўляецца некаторая абмежаванасць тэматыкі. Гэта асабліва адчуваюцца цяпер, калі мы заклікаем пісьменнікаў стварыць вобраз вялікага інтэлекта. Некаторыя нашы літаратары абмяжоўваюцца паказам патрыяцкага быту вёскі, праходзяць міма такіх выдатных падзей у рэспубліцы, як будаўніцтва трактарнага і аўтамабільнага заводаў.

Лырыка ў часе вайны ўзняла свой грамадскі голас. Паэты, гаворачы аб уласных перажываннях і пацудоў, выказвалі, дзякуючы правільнаму асэнсаванню падзей, пацудоў народа. Але цяпер некаторых нашых паэтаў — гэта больш стасуецца да пачынаючых — трэба папярэдзіць ад захвалення старой формай паэзіі, ад механічнага ўплыву дэкадэнтаў.

У сваім выступленні М. Модэль указаў М. Лынькову на адсутнасць канкрэтных прыкладаў у яго крытычных заўвагах да недахопаў, якія маюць месца ў беларускай літаратуры.

— Вельмі часта, — гаворыць ён, — загананасць твораў растлумачваецца адсутнасцю прыныповай крытыкі. У культуры можна пачуць шмат слухных заўваг аб недахопах некаторых твораў. Але гэтыя выказванні застаюцца з-за непавагі да крытыкі толькі куларнымі выказваннямі і не прыносяць пэўнай карысці.

У тэатральнай крытыцы ёсць шкодная тэндэнцыя захвалення тэатраў, якой прытрымліваецца Ул. Няфэд. Нам даводзілася глядзець пастаноўкі Бабруйскага абласнага і Рускага Дзяржаўнага драматычнага тэатраў. Пастаноўкі гэтых тэатраў маюць значныя хібы. Рэпертуар Бабруйскага абласнага тэатра няправільна складзены — у ім няма ніводнай п'есы савецкіх драматургаў. Не глядзячы на гэта, Ул. Няфэд выступіў з хвалебнымі рэцэнзіямі аб ім. Захвалванне, акрамя шкоды, нічога нам не дае.

Гаворачы аб драматычных творах, М. Модэль адзначае адсутнасць добрых п'ес на тэмы аднаўлення.

Аб стварэнні рэдакцыйных калегій, якія б прымалі жыцьцё ў рабоце часопісаў і газет, гаварыў у сваім выступленні М. Танк.

Кандрат Крапіва гаворыць аб велізарнай значнасці для нашага мастацтва пастановы ЦК ВКП(б). Яна арыентуе нас на больш глыбокі паказ рэчаіснасці.

Алесь Якімовіч указвае, што ў нашым друку часта з'яўляюцца абстрактныя рэчы, слаба звязаныя з рэчаіснасцю.

К. Губарэвіч ззначае, што ў асобных вершах нашых паэтаў савецкія людзі паказаны толькі як пакутнікі, не выяўлены іх актыўна-змагарскія рысы.

Я. Шахроўскі крытыкуе правы літаратурчыны ў творах паэтаў.

Ул. Карпаў указвае, што К. Губарэвіч робіць памылку, калі адмаўляе значнасць паказа пакут, якія перанесла Беларусь за часы Айчыннай вайны, бо паказ гэтых пакут мабілізаваў народ на барацьбу з ворагам, а цяпер мабілізуе на аднаўленне народнай гаспадаркі.

В. Таўлай указаў на элементы самазаспакоенасці і бяздумнасці ў некаторых вершах маладога паэта Алеся Астапенкі.

І. Мележ крытыкаваў хібы нашых часопісаў.

У спрэчках таксама выступілі: К. Кірэнка, М. Лупскаў, Ул. Агіевіч, Я. Садойкі і А. Есакоў.

Пасля заключнага слова М. Лынькова сход прыняў рэзалюцыю.

З'езды савецкіх пісьменнікаў Грузіі і Арменіі

5 верасня ў Тбілісі пачнецца траці з'езд Саюза савецкіх пісьменнікаў Грузіі.

Удзельнікі з'езда праслухоўваю справаздачы даклад старшыні праўлення ССП Грузійскай ССР С. Чыкавані, даклад П. Шарыя «Шляхі развіцця грузійскай савецкай літаратуры», а таксама паведамленні аб становішчы грузійскай драматычнай, паэзіі, прозы, дзіцячай літаратуры, крытыкі і літаратуразнаўства. З'езд абмяркуе работу рэспубліканскіх выдавецтваў і літаратурных выданняў.

У рабоце з'езда прымуць удзел акадэмікі, дзеячы грузійскага мастацтва, пісьменнікі Масквы, Ленінграда, Азербайджана, Арменіі, Украіны, Беларусі, Літвы, Латвіі, Эстоніі, Узбекістана, Туркменіі і Казахстана.

У верасні гэтага года ў Ерэване адбудзецца другі з'езд савецкіх пісьменнікаў Арменіі.

На з'ездзе будуць падведзены вынікі прааробленай работы і вызначаны шляхі далейшага развіцця армянскай літаратуры. Доклад на тэму «Армянская савецкая літаратура і шляхі яе далейшага развіцця» зробіць Р. Грыгарян, пасля чаго будуць заслушаны садаклады.

На з'езд у якасці гасцей запрашаюцца пісьменнікі РСФСР, Украіны, Беларусі, Грузіі, Азербайджана, Латвіі, Літвы, Эстоніі і другіх саюзных рэспублік, а таксама прадстаўнікі замежнай армянскай літаратуры.

Літаратурнае жыццё ў Гродні

(Ад нашага карэспандэнта)

Некалькі месяцаў таму назад пры рэдакцыі абласной газеты «Гродзенская праўда» было створана літаратурнае аб'яднанне. У яго работу бярэць удзел літаратары не толькі горада, але і абласці, Надаўня аб'яднанне аформлена ў Гродзенскае аддзяленне Саюза савецкіх пісьменнікаў Беларусі. Рэгулярна два разы ў месяц праводзіцца літаратурнае «серадзе». «Серадзе» прыцягнулі ўвагу не толькі малых аўтараў, але і гарадской інтэлігенцыі, студэнтаў, выкладчыкаў навуцальных устаноў і комсамольскіх актыў. З вялікім поспехам прайшлі «серадзі», прысвечаныя беларускаму фальклору, памяці вялікага рускага пісьменніка Аляксея Максімавіча Горкага, памяці народнага паэта Беларусі Янкі Купалы.

На адной з бліжэйшых «серадзі» твораўцае заслухаць даклад аб жыцці і творчасці народнага паэта Беларусі Яхуба Коласа, аб творчасці Кандрата Крапіны. Адначасова ствараецца літаратурная брыгада, якая будзе выступаць з дакладамі і чыткай сваіх твораў на фабрыках і заводах, у навуцальных установах горада, выязджаць у раённыя цэнтры, у калгасы і вёскі абласці.

Пачаўся збор матэрыялаў для першага нумара літаратурнага альманаха «Гродня», які павінен выйсці ў свет у канцы гэтага года. У ім будуць змешчаны нарысы аб большвядомым падполлі на Гродзеншчыне ў перыяд Вялікай Айчыннай вайны, нарысы, вершы і наведы аб партызанам, цыкл партызанскіх вершаў удзельніка баў з нямецкімі захопнікамі т. Крыўца, гістарычны нарыс аб мінулым Гродні, вершы Анатоля Астрэйкі, Міхаса Васілька, Зінаіды Бандарынай, апавяданні Аляксандра Міронава і Андрэя Бурава. У асобным аддзеле альманаха будуць змешчаны творы пачынаючых пісьменнікаў — Шахана, Аліева, Студзеньскава, Даніленка, Бяляева. Альманах пазнаёміць чытачоў з жыццём і творчасцю выдатных землякоў — Элаізы Пашкевіч (Цёткі), Дуліна-Марцінкевіча і Элаізы Аджшка. Рыгор Шырма рыхтуе да друку творы партызанскага фальклора.

Грамадскасць Гродні з вялікай увагай адносіцца да сваёй літаратурнай арганізацыі.

У Гомельскім абласным тэатры

(Ад нашага карэспандэнта)

Гомельскі абласны тэатр рускай драмы ў мінулым сезоне паказаў гледачу пяць спектакляў: «Гаспадыня гасцініца» К. Гальдон, «Поінае каханне» А. Астроўскага, «Апошні» М. Горкага, «Каму падпарадкаваецца час» Бр. Тур і Л. Шэйніна і «Так і будзе» К. Сіманова.

Да вайны гэты тэатр, сілы якога складаліся з маладых актараў школы народнага артыста СССР Ленінава, карыстаўся заслужанай папулярнасцю ў гледача. Цяпер у склад тэатра ўліліся новыя актёрскія сілы з іншых тэатраў. Вялікім поспехам у гледача карыстаюцца артысты В. Кавалова, Б. Гарыч, С. Астраўмаў, М. Нікіцін, К. Ма. Слаў.

У рэпертуарны план тэатра на новы сезон уключаны пастаноўкі «Старыя сабры» М. Лялігіна і «Вяселле Крэчынскага» Сухав. Кабыліна.

АПОШНЯЯ НОЧ ВАЙНЫ

(З успамінаў удзельніка баў з японскімі захопнікамі)

Густы халодны туман упаў на раку Ляохэ. Яе мутныя воды іскрыла пыліла да поўнач, несучы жоўтую лясавую муць з далёкіх лаўднёва-кітайскіх гор, з аграмадных рысавых палёў правінцы Жэхэ, дзе японскі энэрк узарвалі ўсе вялікія і малыя запруды, каб толькі хоць на міг затрымаць імклівы наступ нашых арміяў.

Сіснуюта з усіх бакоў магутнымі ціскамі нашых войск, дагарала славуця сваімі крывавамі дзеяннямі Квантунская армія. Гэта была армія галаварэзаў, якую гадавала японская ваеншчына для захопу савецкага Прымор'я, прасторных Далёкаўсходніх земляў. Хцівыя зубы японскіх дрэпеннікаў ужо не раз прарвалі моч нашых граніц: і на возеры Хасан, і на рацэ Халхін-гол, і ў радзе іншых мясцін, пра якія, часам, ведаюць толькі нашы гераічныя пагранічнікі ды глупія манчжурскія чохы.

За намі — цяжкі, заліты крываю салдацкі шлях. Тысяча кілометраў бязводных пустынь і стэпаў унутранай Манголіі, стромкія непераходныя цясніны Вялікага Хінгана, дзе савецкія воіны ішлі такімі мясцінамі, у якіх яшчэ бадай што не была нага чалавека; пяскі пустыні Гобі, у якой, як кажуць кітайцы, нават сам чорт можа з

Рэспубліканская нарада па пытаннях партыйнай прапаганды

Ля рабочага стала пісьменніка

Усевалад Краўчанка.

Фота Г. Буганкі.

АБ ЧЫМ БУДУ Я ПІСАЦЬ

Есць многа задум і многа аб чым хочацца пісаць, але адна тэма пераважае для мяне над усімі—гэта тэма пасляваеннага аднаўлення жыцця, пасляваеннага, калі можна так сказаць, станаўлення чалавека, завяртута яго да творчай працы, да адчування радасці жыцця. Трагедыя вайны, ватура, пакінула значны след у душы кожнага савецкага чалавека, і хочацца думаць і пісаць аб тым, як паступова загойваюцца раны, нанесеныя вайной, якую радзіца, пасля ўсяго, што даялося перажыць, прыносіць савецкім людзям стваральную працу і мірнае жыццё, а разам паказвае і той вопыт, якім узбагаціўся савецкі народ, народ-пераможца, за час вайны.

Гэта вясною мне даялося быць на Палесці. У адзін нядзельны вечар я выйшаў на вуліцу і пачуў далёкі спеў—недзе на другім канцы сяла дзятчаты спявалі песню. Гэта ўсхвалявала мяне: такога спеву я чуў зразам з гэтай песняй вяртаўся ў сяло даўно страчанае адчуванне радасці жыцця. Некай аднойчы я сустраў у лесе знаёмага чалавека, які, дарчы, быў правообразам майго Міколы Багрыма з Выглядаў. Гэта стары, але яшчэ моцны чалавек, па прозвішчы Бубен, нізкага росту. Ён ішоў пахіцку ўскрайні лесу і паглядаў вакол на першую зеляніну. Часам ён спыняўся і прыслухоўваўся да нечага. Адзін раз спыніўся каля муравейніка. Потым зноў пайшоў, пазіраваў кругом. Калі я дагнаў яго, ён узрадаваўся і многа чаго мне расказаў—ён, наогул, гаварыў чалавек. Некалькі яго слоў надоўга запомніліся мне:

— Сянок, за пяць год першы раз вясну бачу,—сказаў ён.

Усевалад КРАЎЧАНКА.

10 год калгаснага хора

Самадзейнаму хору калгаса імя Літвінава (Азрышчанскі сельсавет, Рэчыцкі раён, Гомельская вобласць) споўнілася дзесяць год.

Першае выступленне гэтага харавага калектыва адбылося па радыё, у горадзе Рэчыцы, 18 жніўня 1936 г. Тады гурток склаўся з 12 чалавек. Неўзабаве хор вырас да 50 удзельнікаў і стаў выядомым далёка за межамі свая вёскі. Хор неаднаразова выступае з песнямі і скажамі на абласных і рэспубліканскіх алімпіадах.

Як лепш самадзейны калектыў, хор дэманструваў свае дасягненні на дэкада Беларускага мастацтва (1940 г.) у Маскве і на Усесаюзнай сельсагаспадарчай выставі (1941 г.)

Азрышчанскі хор слухаў таварыш Сталін. Харысты потым аб гэтым з горадасцю гаварылі:

— Мы ганарымся і радуемся, што наша выступленне глядзеў і слухаў вялікі Сталін, які падбадзёрваў нас сваім цёплым прывітаннем, нахвільні на даўнюю творчую працу.

У рэпертуары хора пераважае беларускія народныя песні і танцы, створаныя самімі удзельнікамі хора на сучасныя тэмы. Гэта багатыя, сакавітыя лірычныя песні, прыпеўкі і хараводныя творы. Дзе-б ні выступаў харава калектыў—

у Вялікім тэатры, у клубе Усесаюзнага Дома народнай творчасці, у Дамах сацыялістычнай культуры і на рабочых пляцоўках—ён заўсёды карыстаецца заслужаным пошэхам.

У час нямецкай акупацыі удзельнікі хора хаваліся ў лесе, змагаліся ў партызанскіх атрадах. І калі 20 лістапада 1943 г. быў раён вызвалены, зноў загучала песня вольнага народа. За год пасля вызвалення хор даў 198 канцэртаў для вайны Чырвонай Арміі. Выступалі ў шпіталах і клубах-зямлянках, у лесе, за што афіцэры і салдаты шчыра дзякавалі харыстам.

За ўзорны ўдзел у рабоце хора ганаровымі граматамі былі ўзнагароджаны: Н. Белун, М. Палуд, Р. Серак, Т. Янковіч, а кіраўнік хора Т. Лапаціна была ўзнагароджана ордэнам «Знак пачэта».

Але калгаснікі не толькі добра спяваюць, а і выдатна працуюць. Калгас імя Літвінава з'яўляецца перадавым у Рэчыцкім раёне.

У канцы жніўня Гомельскі Абласны аддзел мастацтва ў Азрышчанскім Доме сацыялістычнай культуры праводзіць урачысты вечар, прысвечаны дзесяцігоддзю хора.

ПЕРШЫЯ КРОКІ

У пачатку гэтага года па рашэнню ЦК ЛКСМБ і Праўлення ССП Беларусі пры газетзе «Чырвоная Змена» і «Сталінская моладзь» было створана літаратурнае аб'яднанне.

Аб'яднанне павіна садзейнічаць выхаванню маладых літаратараў, развіццю і іх мастацкі густ, пашыраць і паглыбляць тэарэтычныя веды.

На працягу шасці месяцаў на паседжаных літааб'яднання была абмяркоўвана творчасць Р. Няхая, П. Прыходзькі, М. Гамолкі, М. Пенітара, М. Аўрамчыка, А. Астапенкі, І. Іванова, А. Рускіна і іншых.

У рабоце літааб'яднання прымаюць удзел не толькі літаратары Мінска, але і перыферыі. З заходніх абласцей Беларусі прысылаюць свае творы для кансультацыі пачынаючы аўтары Запара, Гераська і іншыя. Частка абмеркаваных твораў ужо змешчана ў часопісах і на літаратурных старонках газет.

Робце літааб'яднання дапамагае Праўленне Саюза пісьменнікаў, якое вылучыла групу кваліфікаваных паэтаў і пісьменнікаў—М. Танка, Ц. Крысько, Ус. Краўчанка, Ул. Карпава, К. Цітова—для кансультацый і практычнага кіраўніцтва работай аб'яднання. На адным з паседжанняў Янка Маўр расказаў пра свой творчы вопыт. Гэтая гутарка прынесла вялікую карысць маладым літаратарам.

У пачатку вясняго існавання работа літааб'яднання абмяжоўвалася абмеркаваннем твораў маладых пісьменнікаў, мала аддавала ўвагі культурнаму, ідэяна-мастацкаму іх росту.

У далейшым кіраўніцтва літааб'яднання мяркуе значна пашырыць маштабы і формы работ; будуць праведзены лекцыі па розных пытаннях тэорыі літаратуры і мастацтва, па гісторыі літаратурнай крытыкі. Будзе праведзена рад літаратурных вечароў па прадпрыемствах, у калгасах і навучальных установах рэспублікі.

А. КУЛАКОЎСкі.

15—17 жніўня ў Мінску праходзіла рэспубліканская нарада па пытаннях партыйнай прапаганды, скліканая ЦК КП(б)Б.

У рабоце нарады прынялі ўдзел сакратары абкомаў па прапагандзе, загадчыкі аддзелаў прапаганды і агітацыі абкомаў, гаркомаў і райкомаў КП(б)Б, лектары, рэдактары рэспубліканскіх і абласных газет, пісьменнікі, мастакі, вучоныя, выкладчыкі грамадскіх і дзюгія работнікі ідэалагічнага фронту. Усяго прыняло ўдзел у нарадзе звыш 800 чалавек.

Даклад аб стане і задачах ідэяна-палітычнай работы ў КП(б)Б зрабіў сакратар ЦК КП(б)Б па прапагандзе тав. Гарбуноў.

Дакладчык падрабязна ахарактарызаваў стан ідэалагічнай работы ў рэспубліцы, усклаў буйныя задачы ў не арганізацыі.

Новы гістарычны перыяд, у які мы ўступілі,—гаворыць дакладчык,— патрабуе вялікага збліжэння навуцы з жыццём. У нас навука, філасофія, мастацтва, літаратура, права і г. д. накіроўваюцца да агульнай мэты—правільнага пазнання рэчаіснасці, росту камуністычнай свядомасці і ўсебаковага разумовага развіцця савецкіх людзей.

Савецкім людзям адкрываецца свабодны шлях да авалодання ўсімі дасягненнямі навуцы і тэхнікі.

Наш апарат работнікаў і ідэалагічнага фронту—аддзель прапаганды і агітацыі, друк, тэатр, кіно, радыё, клубы, хаты-чытальні, школы, ВНУ, Акадэмія навуц—завялікі дапамагач партыі і дзяржаве развіццю і ўзнімаш культуру і навуку, шырока ішчы ў масы ўсебаковыя веды.

З першых дзён вызвалення Беларусі ад нямецка-фашысцкіх захопнікаў ЦК КП(б)Б і абкомы партыі заняліся падрыхтоўкай партыйных і прапагандысцкіх кадраў. Былі арганізаваны шматлікі курсы, гурткі, перад якімі была пастаўлена задача азнаёміць усіх камуністаў з дзейнасцю партыі ў перыяд Айчынай вайны, дапамагчы ім правільна асэнсавач усе падзеі ўнутранага жыцця Савецкага Саюза і міжнародных адносін.

Пасля паставы ЦК ВКП(б) ад 9 жніўня 1944 года «Аб бліжэйшых задачах партыйных арганізацый КП(б) Беларусі ў галіне масава-палітычнай і культурна-асветнай работы сярод насельніцтва» падрыхтоўка кадраў набыла стабільную арганізацыйную форму.

Партыйныя, прапагандысцкія школы, курсы, семінары лектараў і прапагандыстаў і іншыя мерапрыемствы дазволілі на працягу двух год, хоць не поўнаасцю, укамплектаваць аддзель прапаганды і агітацыі кадрамі.

У перыяд Вялікай Айчынай вайны ў рады камуністычнай партыі прынята ідэйная колькасць маладых членаў і кандыдатаў партыі. Зараз задача заключачца ў тым, каб скаанцэнтравач увагу і намаганне партарганізацый на большымікі выхаванні камуністаў, якія нядаўна ўступілі ў ВКП(б), больш прыцягваць іх да актыўнага ўдзелу ў партыйным і грамадскім жыцці. Значнае папавенне партыі настольна патрабуе сур'ёзнага ўдзяду партыйнай прапаганды.

Дакладчык удзяду вялікую ўвагу арганізацыі прапаганды і агітацыі паводна насельніцтва. У рэспубліцы працуюць ка 5.000 гурткоў. Закон аб п'яцігоднім плане аднаўлення і развіцця народнай гаспадаркі СССР вывучачца таксама па ўсёй сетцы партыйнай асветы.

Не глядзячы на праведзеныя мерапрыемствы, ідэйна-тэарэтычнае выхаванне камуністаў і інтэлігенцыі ў рэспубліцы пастаўлена недавальваюча. Некаторыя абкомы і райкомы КП(б)Б сталі на шлях неўмяшання ў справу самастойнага вывучэння марксісцка-ленінскай тэорыі членамі і кандыдатамі партыі, не аказваюць ім неабходнай дапамогі, ухільваюцца ад кантролю за палітычнай самаадукцай камуністаў, не сочаць за якасцю прапагандысцкай работы, кадры прапагандыстаў часта скарыстоўваюцца не па прызначэнню. А ў многіх раёнах спынілі сваю работу партыйныя школы. Недастаткова працую над павышэннем свайго ідэйна-палітычнага ўзроўню камсамольскі актыў.

Партыйныя арганізацыі абавязаны ліквідаваць няправільную практыку неўмяшання партыйных арганізацый у справу самастойнага вывучэння камуністамі марксісцка-ленінскай тэорыі, наладзіць кантроль за работай членаў і кандыдатаў партыі па вывучэнню марксісцка-ленінскага тэорыі, якія самастойна вывучаюць «Кароткі курс гісторыі ВКП(б)», тэра сістэматычна праводзіць гутаркі, а таксама субісведанні,

Воклады кніг, якія выйшлі з друку ў Дзяржаўным выдавецтве Беларусі.

правяраючы па сутнасці, як яны вывучаюць марксісцка-ленінскую тэорыю. Трэба арганізаваць у гарадах, раённых цэнтрах, на буйных прадпрыемствах чытку цыклаў лекцый па «Кароткаму курсу гісторыі ВКП(б)» і Статуту ВКП(б), выдзядіць у дапамогу камуністам, якія самастойна вывучаюць тэорыю, кваліфікаваных кансультантаў. Неабходна ўвесці ў практыку рэгулярнае абмеркаванне на паседжаных партыйных камітэтаў справаздач партыйных арганізацый аб стане работы па вывучэнню марксісцка-ленінскай тэорыі камуністамі.

Недавальваюча пастаўлена друкаваная прапаганда. Рэспубліканскія і абласныя газеты адстаюць ад жыцця, слаба звязаны з масамі, вельмі мала змяшчаюць прапагандысцкіх артыкулаў, лекцый, зусім недастаткова папулярнызоўць лепшы вопыт практычнай партыйнай прапаганды. Кіруючыя партыйныя работнікі мала выступаюць з прапагандысцкімі артыкуламі ў друку. Буйнейшым недахопам з'яўляецца тое, што партыйныя і савецкія органы слаба рэагуюць на змешчаныя ў газетах крытычныя заметкі і гэтым самым не садзейнічаюць развіццю крытыкі і самакрытыкі і шырокаму ўдзелу ў друку рабочаў.

Вялікае меяцца ў дакладзе тав. Гарбунова занялі пытанні пастаўноў і ідэалагічнай работы ў заходніх абласцях Беларускай рэспублікі.

У заходніх абласцях вельмі абмежаваныя формы палітычнай работы сярод насельніцтва. Нехапае прапагандыстаў, лектараў, газетных работнікаў. Не разгорнута сетка радыёвуаляў, кіно. Слаба працуюць органы асветы. Вельмі марудна вырашаецца пытанне ліквідацыі неписьменнасці і малаліснасці сярод насельніцтва. Недавальваюча пастаўлена работа з беднякмі і батракамі, якія ў радзе месц усё яшчэ знаходзяцца пад некаторым уплывам кулакоў і іншых варажых элементаў.

Вялікая роля ў фарміраванні сацыялістычнай свядомасці працоўных належыць кіно, тэатру, радыё, мастацтву. У рэспубліцы ёсць 450 кіностановак, у ліку іх—80 кіноперасоак. Адноўлена 27 кінотэатраў у абласных цэнтрах рэспублікі. Адноўлена 143 кінотэатры гарадскога і 41—сельскага тыпу. На сяле працую 150 кіноперасоак. Але ўзровень работы кіно, радыё, тэатраў далёка не заўсёды задавальняе культурныя запатрабаванні працоўных.

Тэатры БССР не маюць трывалых творчых сувязей з пісьменнікамі-драматургамі і слаба працуюць па стварэнню сучасных беларускіх савецкіх п'ес. Буйным недахопам з'яўляецца адсутнасць сапраўднай большыцкай крытыкі тэатральнага твораў, што прывяло да зніжэння агульнамастацкага і ідэйнага ўзроўню тэатральных паставак. Наша крытыка мае невялікі ўплыў на фарміраванне новых твораў. Газета «Літаратура і мастацтва» павярхоўна і несур'ёзна піша ў сваіх рэцэнзіях аб тэатральных паставаках. Яна праўляе неўмяшанне ў рэпертуарны план тэатраў рэспублікі.

Побач з выдатнымі творамі, якія атрымалі высокую ацэнку ўсёй савецкай грамадскасці, у Беларускай мастацкай літаратуры з'явіліся і ідэйна ўбогія, невысокія па мастацкаму ўзроўню творы. Некаторыя пісьменнікі (І. Гурскі, А. Якімовіч) ідуць на лініі спрашчэння ў абрысоўцы і паказе вобразу савецкіх людзей. Спрощаная манера літаратурнай работы і заганы творчы метад некаторых пісьменнікаў (калі пісьменнік піша творы брэ глыбокага вывучэння жыцця) прыводзяць да таго, што з'яўляюцца творы нізкай якасці.

Тав. Гарбуноў рэзка крытыкаваў работу часопісаў Беларусі, у рабоце якіх ёсць зрывы, а іншы раз з'яўляюцца ідэалагічна нявытрыманыя артыкулы і апавяданні.

Дакладчык падрабязна спыніўся на рабоце культурна-асветных устаноў, на іх ролі і месцы ў разгорнутым ідэйна-палітычнай работе сярод усіх пластоў насельніцтва.

У заключчые тав. Гарбуноў сказаў: — У нашай практычнай дзейнасці ёсць яшчэ многа недахопаў. Трэба перш за ўсё ліквідаваць самацёкі і саматужніцтва ў партыйнай прапагандзе. Неабходна скарыстаць усе магчымасці, усе сродкі прапаганды і дабіцца сур'ёзнага ўдзяду ўсёй ідэйна-палітычнай работы ў нашай рэспубліцы.

Па дакладу разгарнуліся ажыўленыя спрэчкі.

Слова бярэ загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Баранавіцкага гаркома партыі тав. Шынкораў.

— Прапаганда п'яцігадовага плана,—гаворыць ён,—стала неад'емнай часткаю нашай работы. На кожным паседжанні бюро

гаркома партыі мы заслухоўваем сакратараў партыйных арганізацый аб агітацыйнай рабоце на былых выбарчых участках. Сярод насельніцтва горада арганізавана 115 гурткоў, якія ўжо закончылі вывучэнне п'яцігадовага плана. Лектары гаркома партыі прачталі для іх 83 лекцыі, дакладчыкі выступілі перад насельніцтвам больш 300 разоў. Усе гэтыя мерапрыемствы значна ажыўлілі нашу агітацыйную работу і выклікалі вялікі вытворчы ўдзяд.

Аднак, наша работа была-б больш значнай, калі-б мы скарысталі ўсе формы і метад палітычнай работы. На жаль, наш друк, кіно, радыё яшчэ па-сапраўднаму не разгарнулі прапаганды п'яцігадовага плана. У нас няма яшчэ такога кіночасопіса, які-б паказваў вялікі будоўлі, што асабліва важна для заходніх абласцей. Вышэйшыя партыйныя арганізацыі недастаткова аналізуюць нашу работу і мала дапамагаюць выправляць недахопы.

— У велізарнай рабоце па палітычнаму выхаванню насельніцтва,—гаворыць намеснік загадчыка аддзела прапаганды і агітацыі Пінскага абкома КП(б)Б тав. Куліковіч,—партарганізацыя ўлічвала, што насельніцтва заходніх абласцей Беларусі па працягу дзесяцігоддзяд выхоўвалася ў буржуазным духу, што яму прышчалася буржуазная ідэалогія ў умовах панскай Польшчы. Мы зараз маем у вобласці няма ла агіткалектываў, сотні выдатных агітатараў, якія існуюць у масы большыцкае слова. У нас адноўлены ўсе культурна-асветныя ўстановы, школы, кінотэатры. Многія хаты-чытальні сталі цэнтрам палітычнай і культурна-асветнай работы на сяле. Палітычна-масава работа сярод насельніцтва вёскі пасылае яго палітычную актыўнасць. Мерапрыемствы, якія праводзяцца ў вобласці, як палітычныя, так і гаспадарчыя, сустракаюць актыўную падтрымку насельніцтва.

Але мы яшчэ далёка не ўсё зрабілі. Палітычная агітацыя часта вядзецца недэферныравана, у адрыве ад важнейшых гаспадарчых задач. Гэта тлумачыцца, перш за ўсё, тым, што некаторыя сакратары партыйных арганізацый, райкомаў партыі разглядаюць гэтую работу, як другарадную. Так, напрыклад, сакратары Драгічынскага і Давід-Гарадоцкага райкомаў партыі з'яўляюць, што за палітычную работу яны не так адказны, як, скажам, за выкананне гаспадарчага плана. У ідэалагічнай рабоце нам мала дапамагаюць кіно і радыё. Кінокарціны, якія прысылаюцца ў вобласць, не заўсёды адпавядаюць патрабаванням нашых глядача. Не задавальняюць таксама і радыёперадачы, якія чытаюцца для насельніцтва заходніх абласцей.

Сакратар Мінскага абкома КП(б)Б па прапагандзе тав. Тамашвіч у сваім выступленні расказаў аб перабудове прапагандысцкай работы ў партыйных арганізацыйных вобласці. Побач з прапагандай марксісцка-ленінскай тэорыі, пытанню сацыялістычнага будаўніцтва разгортаецца творчая, эканамічная і агітацыйная прапаганда. Масава-палітычная работа вядзецца дыферэнцыравана.

— Нашы лектары,—гаворыць тав. Тамашвіч,—чытаюць лекцыі не толькі для раённага актыва, але і ў сельсаветах і населеных пунктах. Нашы інстытуты шэфствуюць над асобнымі раёнамі. Туды пасылаюцца брыгады на доўгі час для правядзення прапагандысцкай работы.

— Пытанні ідэалагічнай работы сярод насельніцтва Беларусі набываюць асабліва важнае значэнне,—сказала загадчык аддзела прапаганды і агітацыі Мазырскага гаркома КП(б)Б тав. Прыхажан.—Аднак, гэта галіна аддалена на водку аддзелаў прапаганды і агітацыі. ЦК КП(б)Б недастаткова патрабаваў ад сакратараў гаркомаў і абкомаў партыі адказнасці за стан ідэалагічнай работы. У нас у прапагандысцкай рабоце часам няма неабходнай увязкі тэорыі з практыкай. Неабходна было-б звярнуць большую ўвагу на ідэйны змест, на прычынопасць паставаўкі пытанняў, на гаспадары і наступальны характар нашай агітацыі.

Трэба, каб ЦК партыі значна больш удзяду ўвагі работнікам прапаганды. За два з паловай гады маёй работы ні разу не было нарады загадчыкаў аддзелаў прапаганды і агітацыі гаркомаў партыі, а задачы, якія ставяць перад гарадскімі камуністамі, некалькі разніаца ад сельскіх.

Лектар Бабруйскага абкома партыі тав. Любімаў у сваім выступленні гаварыў аб недахопах, якія перашкаджаюць перабудове прапагандысцкай работы. Прапагандысцкая мамі. Характэрна, што аддзель прапаганды і парткабінецы размешчаны ў многіх раёнах далёка ад райкомаў партыі. На паседжаных бюро райкомаў рэдка ставяцца пытанні аб прапагандзе. Кіраўнікі райкомаў і перыічных партыйных арганізацый самі слаба працуюць над павышэннем свайго ідэйна-тэарэтычнага ўзроўню і не выхоўваюць пачуцця зацікаўленасці да вывучэння тэорыі ў камуністаў.

— Лектары нашай вобласці пераважарыюць у ўніверсальны,—гаворыць тав. Любімаў.—Ім прыходзіцца рыхтавацца па

розных пытаннях. Такая «універсальнасць» зніжае якасць лекцый.

— Крытыка, якая была накіравана па адрасу рэспубліканскіх газет, цалкам і поўнаасцю адносіцца да брэскай абласной газеты,—гаворыць рэдактар газеты «Заря» тав. Хрысціч.—У справе папавення якасці работы абласных газет нам павінны дапамагчы некаторыя цэнтральныя арганізацыі, у прыватнасці БЕЛТА. Дасылаемы вестнік БЕЛТА прыходзіць з вялікім спазненнем. У ім няма спецыфічных матэрыялаў аб жыцці заходніх абласцей. Патрэбны кадры паліграфістаў. Паліграфічная база вельмі слабая. Але чамусьці Кіраўніцтва па справах паліграфіі пры Совеце Міністраў БССР праўляе поўную абмякавасць і ніякіх мер да падрыхтоўкі кадраў паліграфістаў і да папавення паліграфічнай базы не прымае.

Кіраўнік лектарскай групы Магілёўскага абкома партыі тав. Папайка ў сваім выступленні ўказаў:

— У нас, у горадзе, ёсць дастаткова падрыхтаваны таварышы, але з лекцыямі, палітычнымі дакладамі перад партыйным і савецкім актывам выступае толькі сакратар абкома па прапагандзе тав. Новікава. Недацэннаваецца прапаганда і ў некаторых раёнах. Тав. Папайка прыводзіць факты, калі здольныя работнікі прапаганды (тт. Талочка, Бельскі і другія) пераводзяцца на іншыя работы.

— Вялікая роля мастацкага слова ў справе камуністычнага выхавання нарада,—гаворыць тав. Лынькоў, старшыня Саюза савецкіх пісьменнікаў БССР.—У самыя цяжкія гады Айчынай вайны кожны пісьменнік і паэт адчуваў на сабе бацькоўскія клопаты нашага народа, партыі, урада і асабіста таварыша Сталіна. Творы, напісаныя ў часе вайны, нарадзіліся ў гарніле вялікіх падзей. Людзі, якія тварылі іх, былі неспасрэднымі ўдзельнікамі гэтых падзей. Цяпер наша краіна прыступіла да велізарнай работы па аднаўленню і далейшаму развіццю сваяй гаспадаркі і культуры. Спаленая вайной зямля наша жыць пафасам будаўніцтва і адраджэння.

Пісьменнік—гэта па сутнасці асветнік. Ён павінен сваімі творамі вучыць, выхоўваць чытача ў духу перадавых ідэй нашага часу. Наш чытач—гэта будаўнік новага сацыялістычнага грамадства. Гэты чытач нядаўна граміў гітлераўскія пошчыцы, гэты чытач раскрыў перад усім светам усю веліч маральнага вобліку савецкага чалавека. І калі мы напамінаем пісьменніку аб яго асноўным абавязку вучыць чытача, мы адначасова напамінаем яму і аб другім сур'ёзным абавязку: вучыцца сам. Калі не будзеш вучыцца, не будзеш валодаць марксісцка-ленінскай тэорыяй грамадскага развіцця,—не здолееш нікога нічому навучыць.

Загадчык сектара прапаганды аддзела прапаганды ЦК КП(б)Б тав. Ярошка ў сваім выступленні сказаў:

— Аддзель прапаганды і агітацыі абкомаў і райкомаў не дабавоўца выканання паставоў Цэнтральнага Камітэта ВКП(б) і ЦК КП(б)Б, якія забараняюць скарыстоўваць прапагандысцкія кадры не на прапагандысцкай рабоце. З гутарак з многімі прапагандыстамі Гомельскай і Гродзенскай абласцей высветлілася, што яны не займаліся прапагандай, а былі ўпаўнаважанымі ў калгасах. Некаторыя аддзель прапаганды і ідэйна-палітычнае выхаванне камуністаў пусцілі на самацёкі. У Палескай вобласці большасць камуністаў сістэматычна не вывучае марксісцка-ленінскай тэорыі. Палескі абком партыі недастаткова дапамагае райкомам у арганізацыі партыйнай вучобы. За 7 месяцаў лектары абкома прачталі толькі 18 лекцый у дапамогу самастойна вывучаючым гісторыю ВКП(б).

У Гродзенскай, Гомельскай і Полацкай абласцях лекцыі ў дапамогу самастойна працуючым над сабой чытаюцца ад выпадку да выпадку. Дрэнна працуюць і парткабінецы. Да гэтага часу няма парткабінецаў ў Маладзечнае, а ў Слоніме з санкцыі Баранавіцкага абкома КП(б)Б памышканне парткабінецаў аддалі пад квартал.

У 1944 годзе ў рэспубліцы было арганізавана 115 раённых партыйных школ. Яны павінны быць закончыць вучэбную праграму за 6—8 месяцаў. Аднак, за два гады закончыла работу толькі палавіна школ. Слухачы партыйнай школы Гродзенскага сельскага раёна за ўвесь гэты час вывучылі чатыры раздзелы «Кароткага курса гісторыі ВКП(б)».

Тав. Ярошка спыніўся таксама на пытанні арганізацыі партыйнай вучобы сярод інтэлігенцыі.

У спрэчках таксама выступілі сакратары абкомаў партыі па прапагандзе тт. Карэжоў (Маладзечна), Пышкі (Палесце), загадчыкі аддзелаў прапаганды і агітацыі гаркомаў і райкомаў КП(б)Б: Вярціцкі (Полацк), Смалавіч (Брэст), Халтурын (Гомель), Сялогін (Зельвінскі раён), Фядзіліч (Быхаўскі раён), Цвяткоў (Шарашэўскі раён), Баранаў (Браслаўскі раён) работа неадцэннаваецца некаторымі райкомаў, Мінковіч—старшыня Камітэта па справах культурна-асветных устаноў пры Совеце Міністраў БССР, Позняк—загадчык Беларускага завочнага аддзялення Вышэйшай партыйнай школы пры ЦК ВКП(б).

На нарадзе з вялікай прамаваю выступіў тав. Кавалёў—загадчык аддзела прапаганды Упраўлення прапаганды і агітацыі ЦК ВКП(б).

Пятрусь Броўка

ХЛЕБ

(Паэма)

Смачны хлеб працавіты.
Сейбіт ходзіць паламі,—
Сыпле, сыпле ён жыва
Залатымі дажджамі.

Пяць гадоў, можа болей,
Як не быў тут напэўне,
Праслаўляе ён поле
І ліповую сеіно.

І агні на рабінax
З баравое палым,
І красую-дзяўчыну,
Што так лешчы старанна,—

Што саломкаю меціць
Шлях, ці голлем зялёным,
І да долу хінецца
З урачыстым паклонам.

Прамільгуюць светлячкі
Зерні з ветрам імкліва—
Пакладуцца радамі
На пуховую ніву.

А дзе зерне папа—
Шум каласяў здзецца,
Што вясёлка заграла
Сёння ў сейбіта сэрца.

Бо сваімі рукамі
Засявае палетак,—
Колькі год між багні
Ён намаруў пра гэта.

Колькі раз ў завіруху
Чуў узрушаны голас—
Гэта шэптам, на вуха,
Гаманіў яму колас.

Між агню франтавога,
Між гарматнага грому—
Быццам зваў да жытняга,
Да далёкага дому.

Як хацеў ён, да болю,
Той паслухацца рады,
Ды салдацкае поле—
Узнімаў снарады.

Ды салдацкае поле
Кулямёты араі,
Ды салдацкае поле
Кулі скрозь засявалі.

Да далёка Эльбы
Кулі сеў наш сейбіт,
Ды вярнуўся да хаты,
Зноў да жытня зернятаў.

Вось ён ходзіць палымі,
Па прасторах шырокіх—
Нібы ў нізе радамі,
Роўна леглі барозны.

Сыпле горсць залатую,
Восень звонкую збудзіць,
Вечер з бору цалуе
Расхрыстаныя грудзі.

Чырванецца неба,
Чырвань з краю да краю,
На вільготную глебу
Мякка ногі ступаюць.

Сейбіт марыць, ды годзе,
Быццам хвіляю тою,
Дзе ён толькі не пройдзе—
Войска ўстане сцяною.

Ды не знаючы змору
Сее дбала і многа—
Сонца села за борам,
Сеў і ён ля дарогі.

Нахіліліся травы
Перад захадом снім.
Сейбіт глянуў ласкава
На красую-дзяўчыну.

Ды сказаў ён з усмешкай:
— Ты лашыла са спрытам,
Не забудзься на сямкі,
Дзе мы сеялі жыта!

2.
Быццам кроў, журавіны
Чырванецю між лозаў,
Адпалы павуціне,
Пажалеці барозны.

Замаркотнелі далі,
Абляцелі крушыны,
Толькі зерні ўставалі,
Там, дзе сейбіт іх кінуў.

Як-бы выраслі крылі
У зярнят за плячамі,
Як-бы поле прабілі
Скрозь яны аганькамі.

Сейбіт прыдзе з надзей,
Паглядзіць, усміхнецца,
Быццам там ён пасеў
Свой кавалачак сэрца.

Падышоў на загонь
І ў глыбокую восень—
Хваліў, морам зялёным,
Жыта скрозь разлілося.

Падышоў, як заранка
Поле скрозь ахінула,
Падышоў, калі ранкам
Срэбрам руць закрунула.

Ці, то сам напарочыў
Ён пра тую хвіліну,
Бо на руці аднойчы
Зноў сустрэўся з дзяўчынай.

Шчыра з ёй прывітаўся,
Ды нясмела спытаўся:
— Ці не поле жытне,
Нас так забіць з табою?

А дзявочыя бровы
Узліцелі, што крылі,
Адказала сурова:
— Я караі згубіла!

3.
З пушчаў, з далей сасных
Палі белыя стрэлы,
На палозках кляновых
І зіма прыляцела.

Як-бы ўсім на пацеху
Упрыгожыла хаты—
Аж на самыя стрэкі
Абляпіла іх ватай.

Дрэў бухмае голле
Замыла, запушыла—
Руць зялёную ў полі
Абрусамі накрыла.

Снежань сцягі развесіў,
Глянуць радася, любя—
Ходзіць сейбіт па лесе,
Сосны ваіць для зруба.

Бор, як сонца, усходзіць,
Быццам срэбрам заліты,
Толькі з думак не схэдзіць
Пад завесямі жыта.

Руць цяпер пад нягамі
Не прабьца да вонку,
Ды якая начамі
У жытоў за гамонка?

Так ідзе ён ды марыць
Ад сасны да сасенкі,
Адгукнецца гушчарам
Ён сакараю звонкай.

Вечер песню заграе,
Ён успомніць дзяўчыну,
Ды сябе прыгадае
З ёй у новай хаціне.

Дні прабеглі за днямі
За работаю плённай—
Зруб узняўся вянцамі
Аж на голаву каёну.

Хто не ідзе, прывітае,
Гляне радасным вокам—
А за рэчкай, над гаем
Сонца стала высока.

Ветры скрозь размыліся
Ад вясны пасланіамі,
Снег са ўзгорку скаціўся
Аж на дол ручаямі.

Птушчы ў небе раздолле,
Разліцеліся роём...
Закупеца на волі,
Зашумела жытне.

Стала вышай ўзнімацца,
Што дружна якая,—
Сейбіт гляне, ад шчасця,
Быццам сам вырастае.

Неяк раз раніцою
Сэрца ў грудзях заныла—
Зноў угледзіўся з тою,
З той, што жыта лашыла.

Глянуў дзеўчыне ў вочы,
Пакланіўся няўдала:
— Гэта поле, як хочаш,
І цябе счаравала.

Твар яе заружоўіў,
Што знайсці за прычыну,
Адказала тры словы:
— Я згубіла хусціну!

4.
Загудзела, як трэба,
Жыта скрозь галасамі,
Заглядзелася ў неба
Да аблок каласамі.

Будзе хлеба багата,
Жыта стала сцяною,
Светла сейбіта хата,
Светла смольнай сасною.

Студня з гонікам асерам
Цэлы дзень размаўляюць,
У раскрытыя дзверы
Да сябе запрашаюць.

Ну, чаго яшчэ болей—
Усё наладжана быццам!
Гаспадар-жа на полі,
Аднаму не сядзіцца.

Раніцою ў іпрыцем,
Толькі час выпадае—
Ходзіць сцэжкам у жыце,
Ды кагосьці чакае.

Не ляжыцца, не спіцца,
Што-ж магло гэта стацца?
А ўжо скрозь завушніцы
На каласях дымацца.

А ўжо скрозь налітое
Жыта шэпча вясёла,
Дзе-ні-дзе галавою
Паглядае да долу.

Сейбіт ходзіць лагчынай,
Штоўці сэрца скарыла...
Бачыць, ходзіць дзяўчына,
Як-бы нешта згубіла.

Ціха кроць па сцэжцы,
Васілёчка трымае—
Значыць, васьмі саго сэрцу
Добра так не хапае.

Падышоў вівата,
Ды сказаў ёй з душою:
— Не кажы мне пра страту—
Усё знайшоў я з табою!

5.
Жыта звесіла шыю,
Каласы зашпталі,
Каласы мядзвіны
Шмат цяжэйшымі сталі.

Вечер, быццам калыску
Усё жытне гайдае,
Жыта звесіла шыю,
Каласы зашпталі.

Што схліўшыся нізка
Да зямлі прыпадае,
Нельга, нельга марудзіць,
Бо заплача слязамі,
Вышлі з песняю людзі,
Вышлі людзі з сарпамі.

Як аглянуць іх вокам—
Можа сотня, ці болей
А шырока, шырока,
Ты, каласнае поле.

Вышлі людзі на працу,
А між імі са спрытам—
Два сярпы зіхаціцца,
Тых, што сеялі жыта.

Жыта іхнія вочы
Між усіх распанала—
Гэта іх яно ўночы
Ад вятроў прыкрывала.

Колькі ў цемры глыбокай
Падслухала размовы,
Ды савала далёка
Іх тасмныя словы.

Роўна, роўна радамі
На шырокай лагчыне—
Усцілаюць снапамі
Поле сейбіт з дзяўчынай.

Між сабой размаўляюць,
Добра ім, як ніколі.
Ставць бабі і знаюць—
Тут з'едналі іх долы.

А як вышлі дадому
Познім, змроклівым часам—
Нізка полю жытному
Пакланіліся разам.

6.
Каласы адспывалі,
Іх пажалі, сабралі,
Баруду звязалі,
Ды дажылі згулялі.

Сейбіт меў асалоду—
Жыта слаўна ўрадыла!
Дзе-б не быў ён, заўсёды
Зерне з ім гаманіла.

Ён глядзеў гаспадарна
Браў на спробу рукою,
Як ішло з малатарні,
Быццам золата тое.

Як выносілі з току,
На калёсы грузілі,
Як займалі шырока
Ветраковымі крылы.

Што займалі паўнеба
Раскрыўшыся спорна,—
Новам, ліпеньскім хлебам
Запылілі жорны.

А як зносіў па сходнях
Мех за мехам ён дбала,
Як улету, апоўдні—
У спіну прыгравала.

У жыцці сваім мусіць,
Так не быў ён багаты—
З поўным возам вярнуўся
Да уласнае хаты.

А назаўтра сышліся
Людзі ў хаце прыбранай,
Каравай задыміўся
На абрусце ільняным.

І ўся вуліца чула
Іхні гоман шчаслівы—
Усім у твары дыхнула
Спелай, жытнаю нівай.

Мабыць гэтак ніколі,
Як тады не спявалі,
І да самае столі
Чаркі ўсе надымалі.

Быў між імі адзін,
Быццам сонцам абліты,
А сядзеў ён з дзяўчынай,
З той, што сеялі жыта!

Жнівень, 1946 г.

ПАПЯРЭДЗІЦЬ ЗРЫЎ ЗАНЯТКАЎ

«Ці будзе праводзіцца ў гэтым годзе на-бор у музычную школу?»—запыталіся мы ў дырэктара мінскай музычнай школы і вучылішча І. Юшкевіча.

«Будзем прымаць найбольш здольных вучняў,—адказаў ён,—але ці прыдзеца ім у гэтым годзе вучыцца — невядома».

Мы былі вельмі здзіўлены і пацкавіліся, чаму тав. Юшкевіч дае такі адказ.

І нам расказалі наступнае. Вось ужо трэці год музычная школа і вучылішча знаходзяцца ў такім становішчы, якое трэба назваць вельмі цяжкім.

Беларуская Дзяржаўная кансерваторыя, музычная школа і музычнае вучылішча займаюць цяпер трэці паверх памяшкання, якое да вайны займала музычная школа. Два ніжнія паверхі гэтага будынку займае 42-ая сярэдняя школа. Такім чынам, у мінулым навучальным годзе 280 вучняў музычнай школы, 106 студэнтаў музычнага вучылішча і 157 студэнтаў кансерваторыі займаліся ў 5 невялічкіх аўдыторыях, вельмі мала прыстасаваных да заняткаў.

У музычнай школе і вучылішчы працуюць людзі з вялікім стажам педагогічнай работы, адданыя справе музычнага выхавання савецкай моладзі. У цяжкай для школы і вучылішча час педагогі прыйшлі на дапамогу сваім навучальным установам. Заняткі праводзіліся на кватэрах выкладчыкаў.

Музычныя навучальныя ўстановы Мінска маюць нотную бібліятэку, у якой налічваецца каля 40 тысяч экзэмпляраў нот. У мінулым годзе па загаду Савета Міністраў БССР нотная бібліятэка была размешчана на вуліцы Сьвярдлова. Але бібліятэка паспела размясціцца толькі ў двух пакоях, бо ў астатніх незаконна пасяліўся Беллеспраект, які і знаходзіцца там да сённяшняга дня.

У такіх умовах музычная школа і вучылішча працуюць ужо два гады. За гэты час дырэкцыя школы і вучылішча, разам з дырэкцыяй кансерваторыі неаднаразова

зварталіся ў Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР, і ў іншыя кіруючыя ўстановы. Не гледзячы на шматлікія загады і распараджэнні становішча не толькі не палепшылася, але яшчэ больш ускладнілася.

У мінулым годзе, дзякуючы вялікім намаганням выкладчыкаў, вучняў і студэнтаў школы і вучылішча навучальны план быў выкананы амаль поўнасьцю. Вучні і студэнты прайшлі ўсе дысцыпліны за выключэннем харавых заняткаў і аб'явазовых заняткаў па раялю, якія патрабуюць прыстасаванага памяшкання. Вясеннія экзамены паказалі, што заняткі праходзілі на даволі высокім узроўні. Але мы яшчэ раз сцвярджаем, што ўсё гэта—вынікі намаганняў выкладчыкаў і вучняў, а не класпалітных адносін да музычных навучальных устаноў з боку Кіраўніцтва па справах мастацтва і Гарсовета.

Да надыходзячага навучальнага года дырэкцыя школы і вучылішча спачатку не хацела рабіць набору вучняў і студэнтаў, пакуль не вырашыцца справа з памяшканнем. Але, убачыўшы вялікае жаданне дзяцей і юнакоў вучыцца музыцы і не меншае жаданне даць сваім дзецям музычную культуру з боку іх бацькоў, дырэкцыя парашыла прыняць у гэтым годзе невялікую колькасць найбольш здольных вучняў у музычнае вучылішча і школу. Такім чынам, колькасць вучняў, калі яшчэ ўлічыць 65 чалавек, што будуць прыняты ў кансерваторыю, павялічваецца, а дзе яны будуць вучыцца і ці будуць наогул—невядома.

У Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР наогул, пануе поўная аб'яваца да гэтага. Чым, як не шкоднай неапраўданай заспакоенасцю растлумачыць тое, што ў адказны момант падрыхтоўкі да новага навучальнага года начальнік аддзела навучальных устаноў тав. Колатаў і другія супрацоўнікі Кіраўніцтва па справах мастацтва знаходзіцца ў адпачынку?

Вывады тут направаюцца самі сабой.

Ул. ЛЯВІНСКІ.

Слаба рыхтуюцца да агляду

Паводле пастановы сакратарыята ВЦСПС і загада Камітэта па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў СССР увосень гэтага года будзе праведзены ўсесаюны агляд музычнай і харэаграфічнай самадзейнасці рабочых і служачых.

Агляд праводзіцца з мэтай павышэння ідэйна-мастацкага ўзроўню і далейшага развіцця музычнай і харэаграфічнай самадзейнасці рабочых і служачых.

У час падрыхтоўкі да агляду будуць створаны ў палацах культуры, клубах, чырвоных кутках на прадпрыемствах і ва ўстановах новых музычных і харэаграфічных гурткоў, у якіх будуць удзельнічаць шырокія колы рабочых, служачых і членаў іх сем'яў.

Агляд мае на мэце стварыць умовы для паліпавышэння рэпертуара самадзейных аркестраў і харэаграфічных гурткоў, забяспечыць арганізацыю ў іх навучальна-выхаваўчай работы.

У аглядзе прымуць удзел выключна гурткі прафсаюзнай самадзейнасці, прычым,

толькі музычныя і танцавальныя; аркестры народных інструментаў, духавыя, сімфанічныя аркестры, нацыянальныя ансамблі, джаз-аркестры, ансамблі баяністаў і гарманістаў, секстыты, квінтэты, квартэты, трыя, самадзейныя харэаграфічныя калектывы, гурткі народных танцаў, а таксама салісты-выканаўцы на музычных інструментах і салісты-танцоры.

Цяпер па рэспубліцы павінны адбывацца раённыя, а ў канцы жніўня — абласныя агляды. Але ўсё гэта затрымліваецца толькі таму, што кіруючыя прафсаюзнай арганізацыі рэспублікі ніяк не могуць вырашыць пытанні фінансавання агляду.

Мясцовыя прафсаюзнай арганізацыі мала даюць аб разгортванні музычнай самадзейнасці. Не ўсе яшчэ аркестры ўкамплектаваны інструментамі.

Недахоп інструментаў не дае магчымасці пашырыць колькасць аркестраў. У пачатку гэтага года не было пастаўлена пытанне аб адкрыцці пры Барысаўскай фабрыцы павіна цэху па вырабу гармонікаў, цымбал і іншых музычных інструментаў, што забяспечыла-б на першых кроках патрэбы музычных гурткоў.

Нарэшце, можна духавыя інструменты прывезці з братаў рэспублік.

У верасні павінен праходзіць рэспубліканскі агляд, але да яго актыўна не рыхтуюцца. Нават сам старшыня Аргкамтэта па агляду музычнай і харэаграфічнай самадзейнасці І. Бельскі да гэтага часу не зацкавіўся і не правярнуў арганізацыйныя мерапрыемствы, ад якіх залежыць поспех цікавага, карыснага і патрэбнага пачынання.

Для больш паспяховай падрыхтоўкі да агляду трэба, як мажа болей прыцягнуць спецыялістаў музыкі, танца. Гэта значна ажаліць работу самадзейных калектываў. Засталося мада чаць і ўсе гэтыя пытанні трэба вырашыць цяпер, каб не апынуцца перад фактам зрыву агляду. Папярэднія агляды паказалі, што ў калектывах рабочых і служачых неабходна значна павышаць мастацкую якасць музычнай і харэаграфічнай самадзейнасці, адначасова змагаючыся за яе высокую ідэйнасць.

(Наш кар.)

Помнік старажытнасці

14 жніўня старшы навуковы супрацоўнік Інстытута гісторыі Акадэміі Навук БССР І. Хозераў выявіў у Полацку на тэрыторыі быўшага Спаса-Ефрасінеўскага манастыра руіны невядомай царквы дамангольскага перыяду.

Выяўлены астаткі царквы маюць вялікую навуковую цікавасць для вывучэння гісторыі старажытнага Полацка. Хутка пачнуцца раскопкі.

Такім чынам, колькасць вядомых у Полацку каменных культурных будынкаў XI—XII стагоддзяў цяпер павялічваецца да шасці.

ЗАДАЧЫ МУЗЫЧНЫХ УСТАНОЎ

Становіцца беларускай музычнага мастацтва патрабуе да сябе сур'ёзнай увагі. Ні саюз кампазітараў, ні Філармонія, ні Кансерваторыя не маюць не толькі сваіх канцэртных пляцовак, але і неабходнага памяшкання для штодзённай вучэбнай і творчай работы. Да гэтага часу ў Беларускай ССР і яе сталіцы Мінску слаба працуе сімфанічны аркестр; адсутнічаюць струнныя квартэт, капэла, якія-б папулярызавалі беларускую музычную культуру. Нават ансамбль песні і танца пад кіраўніцтвам Р. Шырмы, — адзін калектыв, які выконвае беларускую песню — чамусці да гэтага часу знаходзіцца ў Гродні.

Пачуць беларускую музыку сёння ў Мінску можна толькі па радыё. Але радыё-камітэт БССР да гэтага часу ў галіне музыкі ідзе па шляху найменшага супрацьлеглення — ён бласконца трансліруе па грамадзянскай стаян, даючы ўсім вядомыя і надзвычайна слушачы частым паўтарэннем, песні. Радыёкамітэт не цікавіцца новымі творамі беларускага музычнага мастацтва, не папулярывае іх. Шырокія колы грамадскіх зусім не ведаюць, што новага створана за гэты час беларускімі кампазітарамі. Паслухаць новыя творы беларускіх кампазітараў у канцэртным выкананні ў Мінску немагчыма. Нельга і паездзіцца з імі хаця-б у партытуры: да гэтага часу ў Беларусі не створана музычнае выдавецтва.

Атрымліваецца ўражанне, што беларускія кампазітары нібы бяздзейнічаюць і нічога не напісалі за апошні час.

Даўно ўжо наспела пытанне аб скліканні пленума беларускіх кампазітараў. Пленум павінен падагульняць работу ў галіне музычнага мастацтва за апошнія пяць год, абмеркаваць усё, што створана нашымі кампазітарамі за час Вялікай Айчыннай вайны і першыя гады аднаўлення, з тым, каб даць кірунак на будучае, узяць на вышэйшы ідэйна-мастацкі ўзровень беларускае музычнае мастацтва ў новай пяцігодцы.

Аб скліканні пленума ёсць адпаведныя пастановы. Але Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР іх выкананне ўвесь час затрымлівае нібы з-за адсутнасці сродкаў.

Наогул, музычны адзел Кіраўніцтва па справах мастацтва пры Савецкім Міністраў БССР існуе толькі фармальна. Ніякай зацкаўленасці ў рабоце кампазітараў, музыкантаў-выканаўцаў і музычных навучальных устаноў ён не прыняў.

Ні дапамогі, ні парадзі ад музычнага аддзела атрымаць немагчыма. Начальнік музычнага аддзела Д. Лукас на працягу апошніх двух гадоў ніяк не можа наладзіць работу аддзела. Стварэцтва ўражанне, што людзі, якія павінны былі-б накіроўваць усю работу ў галіне музычнага мастацтва, не любяць сваёй справы, не цікавіцца ёю, не разумеюць таго, што музыка з'яўляецца адным з важнейшых сродкаў ідэйнага выхавання мас.

Можна проста сказаць, што пры такім стане рэчў, музычны адзел Кіраўніцтва па справах мастацтва наогул не прыносіць ніякай карысці.

Асабліва яскрава выявіўся фармальна-бюракратычны, калі не галаваліскі, пад-

ход музычнага аддзела да творчасці кампазітараў пры складанні наметкаў п'яцігадовага плана. Кожны кампазітар атрымаў, прыкладна, такое заданне на пяць год: «стварыць 2 оперы, тры сімфоніі, пяць квартэтаў і г. д.».

Прычым, не былі ўлічаны творчыя асаблівасці кампазітараў, ці цікаваць, ні нахлі да таго ці іншага жанру.

Горш за ўсё абстаціць справа з падрыхтоўкай новых музычных кадраў, без якіх немагчыма колькі-небудзь сур'ёзна гаварыць аб кар'ернай перабудаванні ўсёй работы ў галіне музычнага мастацтва.

Адзіная ў БССР спецыяльная вышэйшая навучальная ўстанова—Кансерваторыя, якая з'яўляецца асноўнай кузніцай падрыхтоўкі маладых кадраў, не можа ў поўным аб'ёме распачаць вучэбна-выхаваўчую работу з-за адсутнасці памяшкання. Больш году выдучацця няспынным безвыніковым перагаворам з Міністэрствам Асветы БССР аб вызваленні памяшкання на Плічу Волі.

У самой кансерваторыі дрэнна пастаўлена вучэбная і навукова-даследчая работа. Яна вядзецца на недастаткова высокім тэарэтычным узроўні, таму што прафесарска-выкладчыцкі склад не мае належнай падрыхтоўкі, і да таго-ж вельмі перагружаны работай.

Зусім зразумела, што пры такім стане рэчў кансерваторыя не здолее даць студэнтам глыбокіх і ўсебаковых ведаў.

Кансерваторыя не забяспечана дастаткова кваліфікаванымі выкладчыкамі амаль па ўсіх спе

Тамара Бушко

АБ МЯЖЫ ПОБЫТУ

У зборніку вершаў і паэм Антона Бялёвіча «Бацькоўскія сцежкі» сабраны ўсё, што створана паэтам за час Вялікай Айчыннай вайны. Трапляюцца, праўда, вершы, напісаныя і раней.

Зборнік складаецца з пяці нязка: «У партызанскім краі», «Наказ і клятвы», «Вісмерце», «Я веру» і «Гарнастаў след».

У першых чатырох нязках вершаў, прысвечаных вялікаму змаганню, якое завяршыло сваё выцвіненне ў партызанскай барацьбе, якая ахапіла Беларусь, лірычным герою Бялёвіча паўстае перад намі, як сапраўдны грамадзянін сваёй айчыны, які верны свайму народу.

У вершы, якім адкрываецца зборнік, — «Слава Дуброўцаў», напісаным у партызанскім лагэры бацькі Міная, паэт кажа, як усё калгаснае сяло Дуброўка, слава ў мінулым сваёй працавітасцю, замонасцю і парадкам, становіцца на шлях партызанскай барацьбы.

Быў у нас парадка. Слава ў нас была, — Ты адкуль?

— З Дуброўкі.
— Значыць, мільянер!

Чым жа пахваліцца можам мы цяпер? Ні кутка не маем, ні свайго двара, Сенакос праходзіць, жывіцца пара, А стагоў не лічым, ні снапа ў тарпах. Два гады не бралі ў рукі мы сярпа, Не глыталі пылу, паху на таку, Пірагоў кабеты нашы не пякуць, Ад гульні падлога наша не гудзе, А ўсё-такі слава наша ў свет ідзе.

Два гады не косім, сена не грабём, А ўсё немцаў б'ём.

Хто-б ні быў лірычны герой Бялёвіча — ці «чалавек з Дуброўкі», што кожны вечар «паўлаваць выходзіць на чужыню ката», ці сыны і дачкі Міная, якіх, «як тых зор на небе, так багата, што ад страху вораг замірае», ці дуброўскія калгаснікі — «плугары і жнеі, хлопцы-юнакі», якія «дружна, усім сялом білі немца, ці сны, які, прабіваючы дарогу к Шпрэце, піша ліст бацьку («Наказ і клятвы»), ці хлапчукі-разведчыкі, якіх «яднала прагнасць да волі, а помста ім сіду дала», хто-б ён ні быў, мы сустракаем яго, як свайго старога, добрага знаёмага, памяць аб якім назаўсёды застаецца жывой у народзе.

Ён увасабліў у сабе лепшыя рысы савецкага чалавека, які направу зрабіў дадатным героем нашага часу. Перад намі паўстае абгульненым вобраз працавітага і мужнага, смелага і шчырага, сумленнага і адданнага сына Беларускага народа. Гэты вобраз дапаўняецца рысамі герояў двух пазэм Бялёвіча «Мой майстра» і «Аксанія», што ўваходзяць у нізку «Гарнастаў след».

Перад чытачом, які жыць, стаіць стары сумленны служка, працавіты, шчыры ляснік — Корчык Апанас.

Паэт транна прыкмятае такую рысу Корчыка, як яго любасць да свайго прафесіі, адданасць справе, вернасць свайму абавязку. Гэта чалавек, які жыць з лесам, ён застаецца дэсненіком і ў чужым абхадзе.

І калі Корчык прыходзіць да партызанаў, яго апавяданні аб парубцы выразна гучыць трывога за лес, які ён прызваны ахоўваць, лес, што глуміць чужынцы, і жаданне пакараць іх за гэта.

Спробу стварыць вобраз цудоўнай, сціплай, звычайнай беларускай жанчыны, якая ў сваім верным каханні да мужа засталася вернай і Радзіме і народу, паэт зрабіў у пазэме «Аксанія». Аксанія — звычайная савецкая жанчына без прэтэнзій на вялікія справы, гераічныя ўчынкі, проста — «жонка», у документах якой у графе «Род заняткаў» відэаюцца сталая сціпласць: «хатняя гаспадыня». Яна не робіць гераічных ўчынкаў, якія навечна засталіся б у памяці нашчадкаў. Гэта — звычайная жанчына, якіх

мільёны, Яна, як і мільёны іншых савецкіх жанчын, здолела захаваць нягасную веру ў перамогу.

Але і ў гэтай пазэме выразна выявіліся агульныя хібы, якія характэрны для творчасці Бялёвіча: няўменне будаваць сюжэт, празмернае захваленне другароднымі дэталлямі, на шкоду галоўнай думцы.

Вобраз маральна-чыстых, гуманых савецкіх людзей падаецца аўтарам заўсёды ў шчыльным кантакце з навакольным жыццём, з прыродай. Часта асобныя з'явы прыроды, рэчы, дрэвы, травы, вечер ажываюць і тады рэальная рэчаіснасць пачынае нагадваць казку.

Гэты метад «смешэння» двух плаваў — рэальнага і фантастычнага, добра светаў — жывіцца і казачнага, вельмі транна і дэражэ перанесены з народнай творчасці і ўжыты Куляшовым у «Сцягу бригады», з лёгкай рукой аўтара гэтай пазэмы зрабіўся зараз каштоўным здабыткам нашай сучаснай паэзіі.

Каштоўнасць гэтай метады ў поўнай меры адчувае Бялёвіч. І калі раней прырода ў яго жыла ўсё-такі некалькі адасобленам жыццём ад жыцця чалавека, дык цяпер рэчы, травы, жывёлы і ўсё навакольнае свет пачынае з ім размаўляць, дзейнічаць заадно. Вершы: «На Палесці годзе ёсць такі...», «Лебедзь-шчасце», «У думках ты і ў сне», «Азёрны сум», — іскравыя прыклады гэтага.

«Не махае крыльямі вятрак.
— Мне няма работы,
Я жывя.
Перастаў над ветрам я круціцца,
Патаптаў жыта чужынцы...»
скардзіцца, які жыць, вятрак паэту.

Істотная рыса, якая адрознівае пазэію Бялёвіча — гэта пафас працы, якім прасякаюць вершы паэта, галоўным чынам, прысвечаныя тэме аднаўлення.

Але часамі паэт захваліцца прыродай і побітам настолькі, што забываецца на галоўнае — на чалавека. У выніку атрымаецца, што каровы засланяюць людзей, а паказ «перажыванні каровы» выцягвае думу і паўшчы чалавека, як гэта і здарылася ў пазэме «Мой майстра». У пазэме непарарыццёва вылікае месца адводзіцца думкам Апанаса аб «аргулях», паказу таго, які распітвае Апанас пра кароў, шукае іх, пасвіць, доіць, у той час, як напрыклад, перажыванні Корчыка, які знайшоў на месцы свайго сямлі труп забітай немцамі жонкі, падаюцца вельмі скупа, ды і сам аўтар, выказваючы свае адносіны да гэтай падзеі, якая павінна была б зрабіцца цэнтрам усяго дзеяння пазэмы, знайшоў усю трыва, ды прытым халодна, абьякваячы, агульна!

А потым вядомы вам сказ:
Магіла,
Абсечаны сук,
О, гораны час!

Такі «калізізм», дарэчы, зусім не характэрны для паэтычнай мовы Бялёвіча, у гэтым выпадку проста здзіўляе, пакідаючы непрыемнае ўражанне.

Калі некаторыя нашы паэты, не толькі маладыя, але і больш сталага літаратурнага ўзросту, можна справядліва папракнуць у імкненні да абстрактных слова і думкі (якая часта бывае разлічана на тое, каб падняціць ёў глыбокае абгульненне), у кніжнасці, літаратуршчыне, адрыве ад жывой рэчаіснасці, побыту, дык у гэтай хібе Антона Бялёвіча, хоць і ў яго часам, як паказана вышэй, трапляюцца агульныя радкі, напярэнь не гэта, нават калі-б гэты папрок быў зроблены ў выглядзе папярэджання неба-спіхкі. Небяспека тут пагражае з зусім іншага боку.

У процівагу «абстрагіруючым» пазэмам, Бялёвіч паўстае, як ужо было адзначана, перад намі ў сваім зборніку «Бацькоўскія сцежкі» як паэт зямлі, працы, кроўна звязаны з сялянскім побытам, з канкрэтнымі і

рэальнымі, можа быць нават празмерна канкрэтнымі (у тым сэнсе, што не з'яўляюцца вынікам шырокага абгульнення) думкамі, ўчынкамі і паўшчыямі яго лірычнага героя, які знаходзіцца ў цесным кантакце з акружаючым яго побытам, прыродай.

Паэт настолькі шчыра захваліцца ўсім, што абкружае яго героя, што гатовы прысвечыць цэлыя старонкі апісанням такога, напрыклад, парадку (паэма «Мой майстра»):

Гарачы вечер на сасне
Галіну шіханька махне,
Каліша млявы сунакой.
І Корчык дрэме, і ў сне
Кароў ён бачыць за ракой.
Ля сінняй хібае ракі
Цяляты скачучы убакі;
Цялячы спрыт, цялячы брык,
А біды ідзе,—трашчачы сукі,
Стаіць насмерць за статак бык.

Усе гэтыя апісанні няк не звязаны не толькі з развіццём дзеяння, але і з ідэйным зместам твору, нават проста не маюць ніякага дачынення да яго.

Самі па сабе добра выписаны малюнк прыроды і вясковага побыту, не маючы дачынення да выяўлення думак і настрою чалавека, толькі замазджуваюць дзеянне і адцягваюць увагу чытача ад галоўнага, істотнага.

Не ведаючы мяжы побыту, аддаючы яму празмерную ўвагу, Бялёвіч захваліцца ім за лік галоўнага — ідэйнага.

Раз захпіўшыся дэталлю, якім-небудзь другародным вобразам (пераважна прыродай — прыкладам, вобраз бабінага лета, які вандруе з верша ў верш і, не знайшоўшы сабе прыпычку ў «Аксаніі», павандраваў ужо далей — аж у «Сям'ю»), Бялёвіч вымушае свайго галоўнага героя рабіць нічым не матываваныя ўчынкі. Як прыклад гэтага — вобраз Апанаса Корчыка, які побач з вобразам Малані можа-б з'явіцца цэнтральным вобразам пазэмы «Мой майстра», але не зрабіўся ім (хоць аўтар і аддае яму найбольшую ўвагу) з той проста прычыны, што ўсе ўчынкі яго ўнутрана не апраўданы, не выкліканы пільнай неабходнасцю.

Непраўдзвая ўся задума аўтара — накіраваць свайго героя «ў свет» на пошукі «рагуль». Наогул, наўменне будаваць сюжэт выразна выявілася ў гэтым творы.

І, калі шчыра гаварыць, нам здаецца, Бялёвіч пайшоў тут па шляху найменшага супраціву, проста, без усякай патрэбы запасычыць чужую сюжэтную канву. Мы маем на ўвазе тут пазэму Твардоўскага «Краіна Муравіа».

Бялёвіч настолькі захпіўся будовай гэтай пазэмы, што амаль без змен перанёс яе ў сваю. Можна проста сказаць, што ўсе вандраванні Корчыка ў пошуках кароў паўтараюць вандраванні героя пазэмы Твардоўскага. Розніца толькі ў тым, што герой «Краіны Муравіа» вымушаны шукаць свайго каня, у той час, як Корчык шукае «рагуль».

Але калі ў Твардоўскага вандраванне было абумоўлена, шчыльна звязана з ідэйным зместам і ўваляла сабою асноўны сюжэт, дык вандроўка Корчыка — гэта самастойны сюжэт у сюжэце, нічым не звязаны з галоўнай ідэяй. Наогул, сюжэт пазэмы Бялёвіча па сваёй будове нагадвае дзіцячую казку, драўлянае, пустое яйка, якое змяняе ў сабе такое-ж яйка, толькі мякшае. І там і тут яно змяняе сабой пустую прастору.

З пазэмы мы ўваляем сабе Корчыка, як сумленнага, шчырага, працавітага чалавека, але як гэтыя рысы вобраза звязаны з тым, што Корчык стаў на шлях партызанскай барацьбы? Рысу, якая была-б істотнай у характары і ружаючай яго на тым ці іншым ўчынкі, у вобразе Корчыка шукаць дарэмна. Таму і ўвесь вобраз бездапаможна павіс у паветры. Пабочныя рысы характэрны, якія даюць Бялёвіч у сваім герою, яшчэ не заўважыўшы магчымасці спадзявацца ці прадбачыць, што герой у якім-небудзь да-

дзеным выпадку зробіць іменна так, а не інаш.

Амаль усё, што робіць Корчык, не вымагаецца настолькай неабходнасцю, таму і вобраз досыць праўдзівы у яго асобных частках, у элементах, з якіх ён складаецца, не робіць такога ўражання, калі разглядаць яго цалкам, увогуле, як асобны абгульнены характар.

Захваленне прыватнымі эпізодамі прывяло да таго, што найлепшая частка пазэмы «Мой майстра», зробленая з вялікай сілай абгульнення — забойства немцаў Малані, у якім аўтар удала пазбегнуў залішняй дэталізацыі і хваравітага ўхлупу ў бытавізм, гучыць не дастаткова моцна, бо ўвага чытача ўжо рассяялася на эпізодах пошукаў кароў і г. д.

Значная хіба зборніка — рытмічная аднастайнасць, расплывчатасць і расцягнутасць, якая ў вершы, а сабіла ў пазэме, не павінна быць.

Праўда, Бялёвіч знайшоў «сродак» ад рытмічна аднастайнасці. У паэмах і вершах апошняга часу ён імкнецца зрабіць свой рытм рознастайным, выкарыстоўваючы чужыя рытмы — нават таго-ж Твардоўскага або Куляшова.

Напрыклад у Твардоўскага:
То конь был — нет таких коней,
Не конь, а человек...
У Бялёвіча:
Таких быкоў цяпер не шмат.
Не бык — а звер,
Не бык — а кат.

Але гэтыя спробы не заўсёды дасягаюць мэты.

У зусім пахвальным імкненні зрабіць рытм верша рознастайным Бялёвіч ідзе відэаючы пакуль што не па правільным шляху, чыста механічна пераносычы у свой верш чужыя рытмы, прычым часта гэты запасычаны рытм не садейнае больш поўнаму раскрыццю зместа.

Беднасць, звычайнасць рыфм таксама з'яўляецца адным з істотных недахопаў вершаў зборніка. Бялёвіч, напрыклад ужывае такія рыфмы: поці-куці (стар. 8), сінхвалі (стар. 29), наоці-перомоці (стар. 8), часта трапляюцца: маю-сваю-гаю (стар. 15), дарог-ног-бог (стар. 15), або ног-дарог-бог (стар. 16), стандартныя, бышым пад турнае: гусі-Беларусі і г. д.

Вельмі часта нават добрыя вобразы паўтараюцца, губляючы ад гэтага сваю першаходную навіну, становячыся штамамі: так здарылася, напрыклад, з «бабыным летам», або з славутым «гайданнем» ці «кальханнем».

Басісты спеў вялі чмялі,
Гайдалі крыллем сунакой...
...Рыжыя ракіты,
На вятрах гайдаючы свой шум.
... І сніцца — плыву я на чоўне,
Гайдаю азёрную гладзь...
...Гарматы свой волдук кідалі—
Зацішак гайдалі.
На стар. 11 чытаем:
Як юнацтва расцітала,
Як мужнелі годы...

Трапляюцца прыкрасы неахайнасці ў мове: агецьчы ласкавы патух (стар. 72), «папучыць качкі ў затоках і доміць крыллем траснікі» (стар. 5) і г. д.

Трэба сказаць, што не збываючыся з бацькоўскіх сцежак ў сэнсе ідэйным, Бялёвіч і змаціча, а што яшчэ горай і ў сэнсе мастацкіх сродкаў прадаўца хадзіць па іх (мы маем на ўвазе сцежкі, пракладзеныя Аркадзем Куляшовым), уплыў якога вельмі адчуваецца на ўсёй творчасці Бялёвіча.

Нам здаецца, Бялёвіч ужо авалоўваў той ступенню паэтычнай «граматы», якая дазваляе не толькі рабіць самастойныя крокі, але і пракладваць скрозь паэтычным зрасам і сваю сцежку. Пажадаем паэту знайсці гэтую сцежку, якая толькі і выведзе яго на шырокую дарогу літаратуры.

Герберт Уэльс

Памёр буйнейшы англійскі пісьменнік Герберт Джордж Уэльс.

Апавяданні, фантастычныя апавесці і шматлікія выступленні Уэльса на літаратурна-грамадскіх тэмах шырока вядомы савецкаму чытачу. Імя Уэльса зрабілася асабліва вядомым у нашай краіне пасля двух наведванняў пісьменнікам Савецкага Саюза, пасля гутарак яго з В. І. Леніным у 1920 годзе і з І. В. Сталіным у 1934 годзе.

Герберта Уэльса цягнула не толькі за яго бліскучыя сацыяльна-ўтанічныя апавесці і апавяданні пра сярэдняга англічаніна, але таксама і за тое, што ён, як ніхто з сучасных англійскіх пісьменнікаў, заўсёды выказваў непакоя за будучыню чалавецтва.

Ён не прымаў навуковага сацыялізма, але ў той-жа час, як вялікі мастак слова, ён адчуваў непазбежнасць канца капіталізма. Некалькі разоў Уэльс спрабаваў знайсці новую аснову для капіталістычнага грамадства. Алічч ён правядзеў надумана «новыя эры звычайнага чалавека», але сам не мог знайсці адказу на пытанне, а хто такі «звычайны чалавек» у капіталістычным грамадстве. Затым ён пачаў свярдаць, што будучыня — у руках тэхнічнай інтэлігенцыі, «тэхнічных арганізатараў». Сваё меркаванне ён выказаў у гутарцы з І. В. Сталіным 23 ліпеня 1934 года.

У 1945 годзе ў гутарцы з сябрамі пра атамную бомбу Уэльс, прыкаваны да пасцелі, успамінаў пра гэтую частку гістарычнай гутаркі. Слова таварыша Сталіна, сказаныя дванадцят год назад, спраўдзіліся. «Тэхнічная інтэлігенцыя», гаварыў таварыш Сталін Уэльсу, — можа, у пэўных умовах, тварыць «чуды», прыносячы чалавецтву найвялікшую карысць. Але яна-ж можа прынесці і вялікую шкоду». Старэйшы англійскі пісьменнік пад канец свайго жыцця пераказаў у тым, што імкненні тэхнічнай інтэлігенцыі ў капіталістычным свеце моцна скруці інтарэсы і саветных і англійскіх канцэрнаў.

Амаль поўстагоддзя таму назад, у 1897 годзе, Уэльс напісаў вядомы ўтанічны раман «Чалавек-невідзімка», а праз год — другі раман — «Барачка светаў». Гэтыя два творы прынеслі пісьменніку сусветную славу. У творчасці Уэльса была незвычайна развіта здольнасць прадбачыць навукова-тэхнічны прагрэс. Так, напрыклад, у яго фантастычным рамане «Калі працянецца той, які спіць» (1899 г.) Уэльс упяршы ўжыў нікому тады не вядомае слова «аэраплан». Гэта было за некалькі год да таго дня, калі першы ў свеце самалёт узлянуў у паветра. Навуковая фантастыка Уэльса прынесла яму вялікі поспех. Малады Уэльс гатовы быў сляваць гімны тэхнічнаму прагрэсу капіталізма.

Але пасля першай сусветнай вайны пераважаючай тэмай апавяданняў і апавесцей Уэльса робіцца змрочная карціна распаду капіталізма. У фантастычнай кінаапавесці «Воблік наступнага» — пра будучую вайну — яго нічога не засталася ад мінулых

літэратурна-навуковых тэхнічных прагрэс капіталізма.

У гутарцы з таварышам Сталіным Уэльс горка кажа права, што «сістэма, якая трымаецца на ўласнай няжыве, рабуршэнні». Пісьменнік прышоў да пераканання, што ў капіталістычнай сістэме няма будучыні.

Задолга да вайны Уэльс быў гнеўным праціўнікам гітлеразма. У час гераічнай вайны Мадрыда ад зграй крывавага фашызма Франка, якому адкрыта дапамагалі не толькі гітлераўская Германія і фашысцкая Італія, але таксама і прыхільнікі «палітыкі ўмяшання», Уэльс пісаў: «У нашы дні літаратары не маюць права гаварыць пра літаратуру, іх задача дзейнічаць у якасці пажарных. Свет падобны на дом, які ахоплены пажарам».

У першыя месяцы вайны Германія супроць Англіі, калі многія палітычныя дзеячы Англіі не былі ўпэўнены ў спрыяльным зыходзе вайны, Уэльс патрабаваў базлітаснай бамбардзіроўкі гітлераўскай Германіі і Берліна. У канцы 1941 года ён пратэставаў супроць нерашучасці і маруднасці ў адкрыці другога фронту супроць Германіі. У лістападзе 1941 года ў газэце «Нью-Йорк таймс» ён пісаў «Англііскія генералы да гэтага часу нічога не прапанаваюць для наступлення, у той час як Расія сцякае крывёю за нас». У 1944 годзе Уэльс пратэставаў супроць вызвалення з турмы кіраўніка англійскіх фашыстаў Мослі, а ў 1945 годзе — супроць распачатой у Англіі антысавецкай кампаніі. Паводле слоў Уэльса, «гэта кампанія вельмі аднастайная ў сваіх намерах, каб не быць арганізаванай». Да апошняга дня свайго жыцця ён пратэставаў супроць спроб згуртавання новых блокаў падпаліцкай новай вайны.

Улетку 1945 года мне, як савецкаму журналісту, давялося наведаць хворага пісьменніка ў яго лонданскія кватэры. Уэльс праявіў выключную цікавасць да нашай краіны, ён з жывой сімпатый паставіўся да новых дэмакратычных парадкаў па ўсіх краінах, якія вызваліліся ад гітлераўскага ярма.

— Вялікія змены адбываюцца на нашай маленячай планеце, — гаварыў пісьменнік. — Адносіны да Расіі ўсяго свету цяпер зусім другія, чым калі-небудзь. Цяпер не можа быць ні адной міжнароднай арганізацыі без СССР. У вас мільёны новых сяброў ва ўсім свеце, нават на нашых маленячых астравах. Сябры Савецкага Саюза — гэта звычайныя, простыя людзі. Быў час, і не так ужо даўно, калі адносіны Захада і Амерыкі да вас будаваліся на недзеверы. Насталі новыя часы. Цяпер народы становяцца да вас з поўным даверам, а ўрады, — тут ён многазначна развёў рукамі, — проста банда і будуць розныя падарэзні.

Савецкі чытач глыбока шкадуе аб цяжкай страце англійскага народа, ён высока цніць Герберта Уэльса — бліскучага пісьменніка і палымянага антыфашыста.

Літаратуры Календар

ПАЎЛЮК ТРУС

17 год назад — 28 жніўня 1929 года — памёр таленавіты беларускі паэт Паўлюк Трус. За кароткі час свайго літаратурнага дзейнасці паэт заваяваў сабе паважанне мяйсца ў беларускай літаратуры. Яго творы, напоўнены пафасам сацыялістычнага будаўніцтва, напісаныя простай мовай, прасяктыя шчырным пацукцём, выхоўваюць любоў да савецкай Радзімы.

Усё сваё паэтычнае майстэрства Паўлюк Трус аддаў апяванню стваральнага жыцця савецкага народа, росквіту Савецкай Беларусі, які наступіў пасля Кастрычніцкай сацыялістычнай рэвалюцыі. Ды і сам паэт, які нарадзіўся ў беднай сялянскай сям'і ў в. Нізюк, Уздзенскага раёна, атрымаў магчымасць вучыцца, разгарнуць свой талент дзякуючы сацыялістычнай рэвалюцыі. Таму П. Трус

радаваў усяму вомаму, што бачыў у навакольнай рэчаіснасці, радаваўся вольнаму жыццю Беларускага народа, мэры аб новай індустрыяльнай Беларусі:

«Край палёў...
О, край...
Калі-ж ты станеш
Краем фабрык дымных
І машынаў?»

«Дзесяты падмурак», 1927 г.)

Палымнымі словамі свайго вершаў і пазэм паэт заклікаў: «усё аддаць за жыццё і змаганне», за ўрачыстасць справы камунізма.

Сацыялістычнае будаўніцтва паэт разглядаў, як гістарычную неабходнасць, як кроўную справу ўсяго народа. У вершы «Паміж тав. Войкава» паэт пісаў:

«І не спыніць жыцця
Турбін на Волхавустрой!
Адвечных песень-дум
Іх сэрцы не спыніць».

Паўлюк Трус, як прадстаўнік перадавой савецкай літаратуры, добра разумее — усё, што стварае савецкі народ, вылікае злосьці і нявысціхны капіталістычнага свету і яшчэ тады кажа:

«Шчэ няжала будзе перагас,
Але мы ў жыццёвым бег-разгоне
Будаваннем волю абаронім».

«І было апошняе тады».

Душой і сэрцам паэт быў разам з народам, яму было радасна «слухаць песні Асістроў», «захваліцца музыкай турбін», яго радавалі дасягненні сацыялістычнага будаўніцтва, росквіт братніх рэспублік магутнага Савецкага Саюза:

«Агі гарыць... І ў хвалях Сожа
Губляюць перлы пад гарой.
Там песні зноўца з Запарожжа,
Шуміць сярэдзіта Волхавустрой...»
(«Чырвоныя ружы»).

Лепшыя радкі свайго вершаў і пазэм Паўлюк Трус прывіваў апяванню новага чалавека-змагара за вялікі ідэй камунізма.

Паэта хвалілаў сучасны яму праблемны жыцця, і ён жыва адгукаў на ўсе надзейныя падзеі. Яго лірыка насіла дзейны характар, была цалкам пастаўлена на службу сацыялізму, — таму яна не агубіла свайго грамадска-палітычнага гучання і па сённяшні дзень. Такія творы, як «Дзесяты падмурак», «Паміж тав. Войкава», «Юны паганец», «Астрожкі», «Ліст да сестры», «Яна і шраг іншых увайшла ў лепшыя дэбюткі беларускай савецкай паэзіі.

Р. НЯХАЙ.

Рэдкалегія: Л. Александровская, А. Багатыроў, Г. Глебаў, П. Кавалёў, Якуб Колас, А. Куляшоў, А. Кучар (в. а. адказнага рэдактара), П. Пестрак, Г. Таран.

„Прага бою“ П. Кавалёва

Зборнік апавяданняў і нарысаў П. Кавалёва «Прага бою» цікавы тым, што малады пісьменнік аддае пераважнае мяйсца жанру мастацкага нарыса.

У П. Кавалёва развіта пачуццё часу. Ён адзі з першых напісаў дзве аднактычныя п'есы для сямдзясятых дзён і ў нейкай ступені задавоўліў надзеянне патрабаванне нашай вёскі. Цяпер ён выдаў кніжку апавяданняў і нарысаў. Мастацкі нарыс — неадкладная патрэба сённяшняга дня. Цяпер, калі закончылася Айчыная вайна і пач